

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2023. október 13.
(OR. en)

14191/23

AG 118
EMPL 484
SOC 681
MIGR 338
COH 72
SAN 586

FEDŐLAP

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Az átvétel dátuma:	2023. október 12.
Címzett:	Thérèse BLANCHET, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	COM(2023) 577 final
Tárgy:	A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK Demográfiai változások Európában: a cselekvés eszköztára

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a következő dokumentumot: COM(2023) 577 final.

Melléklet: COM(2023) 577 final

Brüsszel, 2023.10.11.
COM(2023) 577 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

Demográfiai változások Európában: a cselekvés eszköztára

1. BEVEZETÉS

Az emberek Európa-szerte hosszabb és egészségesebb életet élnek. A várható élettartam az elmúlt évtizedekben Európa széles alapokon nyugvó társadalmi és gazdasági fejlődésének köszönhetően nőtt, ideértve az életszínvonal javulását, az oktatáshoz és képzéshez való hozzáférést, valamint az egészségügyi ellátás és az orvostudomány fejlődését. A várható élettartam növekedésével Európának olyan „hosszú élet jellemezte társadalmat” kell kiépítenie, amely megbecsüli a hosszabb ideig tartó időskort, saját életük irányítására alkalmassá teszi az idősebb polgárokat, és amely a jelen és a jövő nemzedékeinek jólétét és jóllétét egyaránt támogatja.

A demográfiai változások azonban közvetlen hatással vannak az EU humántőkéjére és versenyképességére. A népesség előregedése és a munkaképes korú népesség csökkenése várhatóan súlyosbítja a munkaerőhiányt és növeli az állami költségvetésekre nehezedő nyomást. A népesség előregedése valószínűleg jelentős hatással lesz a beruházásokra, a termelékenységre és a vállalkozói tevékenységre is. Emellett a demográfiai változások hatással vannak demokratikus társadalmaink társadalmi, területi és generációk közötti kohéziójára, mivel egyes tagállamok és régiók jobban érintettek benne, mint mások.

Az Európai Tanács 2023. júniusi következtetéseiben egy eszköztár létrehozására szólított fel, amely kezeli a demográfiai kihívásokat és különösen azoknak az Európa versenyelőnyére gyakorolt hatását. A polgárok azt várják el, hogy az EU és nemzeti kormányaik közösen lépjenek fel a demográfiai változások és azok hatásainak kezelése érdekében. A vonatkozó szakpolitikáknak a nemek közötti egyenlőség és a nemzedékek közötti méltányosság elvén¹, valamint a vidéki és távoli régiókat is figyelembe vevő helyi realitásokon kell alapulniuk, és magukéva kell tenniük más globális megatrendeket, például a zöld és a digitális átállást. A feladat nagysága összehangolt összkormányzati megközelítést tesz szükségessé, amely demokratikus és inkluzív módon bevonja a gazdaság és a társadalom valamennyi szereplőjét. Ily módon kezelve a demográfiai tendenciák hozzájárulhatnak Európa rezilienciájának általános megerősítéséhez, amint azt az uniós polgárok az Európa jövőjéről szóló konferencia² keretében kiemelték.

A demográfiai változásokat elsősorban az határozza meg, hogy az egyének és a családok milyen életutat választanak. Az uniós és nemzeti szakpolitikáknak azonban elő kell segíteniük annak biztosítását, hogy az európai polgárok meg tudják valósítani törekvéseiket. E célból a közpolitikákat és a megfelelő szinten nyújtott támogatást ki kell igazítani a következők érdekében:

- i. **a családi élettel kapcsolatos törekvések és a fizetett munka jobb összeegyeztethetősége, különösen a minőségi gyermekgondozáshoz való hozzáférés, valamint a munka és a magánélet közötti jó egyensúly biztosítása révén;**

¹ A nemzedékek közötti méltányosság a különböző generációk közötti méltányosságot vagy igazságosságot jelenti. Alkalmazható a gyermekek, a fiatalok, a felnőttek és az idősek, valamint a jelenleg élő és a jövő generációi közötti dinamika méltányosságára. Számos területhez kapcsolódik, és olyan témákat foglal magában, mint a gazdasági vagy társadalmi méltányosság, az életszínvonal vagy az éghajlatváltozás.

² Az Európa jövőjéről szóló konferencia végeredményéről szóló jelentés, 2022. május (15. javaslat: Demográfiai átmenet).

- ii. a **fiatalabb generációk** támogatása és helyzetbe hozása, hogy jobban boldoguljanak, fejleszthessék készségeiket, valamint könnyebben el tudjanak helyezkedni és megfizethető lakhatáshoz jussanak;
- iii. **az idősebb generációk** szerepvállalásának növelése és jólétük fenntartása megfelelő munkaerőpiaci és munkahelyi politikákkal kombinált reformok révén;
- iv. szükség esetén a munkaerőhiány mérséklése **irányított legális migráció** révén, ügyelve arra, hogy erre teljes mértékben az EU-ban is fellelhető tehetséges munkaerő kiaknázásának kiegészítéseként kerüljön sor.

Az uniós eszközöket – szabályozási eszközöket, szakpolitikai kereteket és finanszírozást – hatékonyan kombinálni kell a nemzeti és regionális politikákkal annak érdekében, hogy minden generáció képes legyen az életüket alakító döntések megvalósítására, valamint a gazdaságban és a társadalom egészében rejlő potenciáljuk kiaknázására, és ezen eszközöknek támogatniuk kell őket ebben.

2. A DEMOGRÁFIAI VÁLTOZÁSOK ÁTALAKÍTJÁK GAZDASÁGAINKAT ÉS TÁRSADALMAINKAT

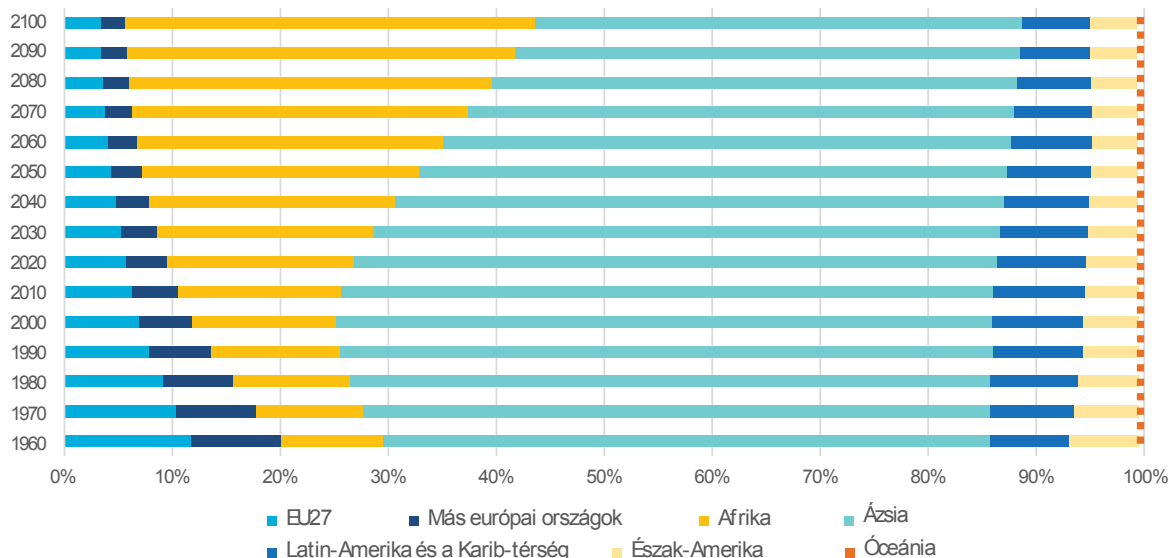
Az elkövetkező években az EU népességének csökkenése és folyamatos elöregedése negatív hatással lehet az EU hosszú távú versenyképességére. Az előrejelzések szerint a világ népessége a 21. században globálisan növekedni fog, és az elöregedés világszerte egyre jelentősebb demográfiai tendencia lesz³. A demográfiai változások iránya és üteme országonként eltérő, és az előrejelzések szerint a globális népességnövekedés nagy része az alacsony jövedelmű országokban fog megtörténni. Az EU-n belül az öregedés és a születésszám csökkenése miatt a népességszám 2026 körül tetőzik, majd az aztán következő évtizedekben fokozatosan csökkenni fog. Az EU munkaképes korú népessége az előrejelzések szerint csökkenni (2100-ig 57,4 millióval), az időskori függőségi ráta pedig növekedni fog (2100-ra 33 %-ról 60 %-ra)⁴. E tendenciák eredményeként az uniós népesség világon belüli részaránya továbbra is csökkenni fog (2070-re a mai 6 %-ról 4 % alá)⁵, ami csökkentheti az egységes piac relatív súlyát a világ gazdaságban, és csökkenti az EU geopolitikai befolyását.

³Az Egyesült Nemzetek Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya Népeségügyi Osztályának a világ népesedési kilátásairól szóló, 2022. évi előrejelzése.

⁴Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, éves felülvizsgálat, SWD(2023) 248 final.

⁵Lásd: Jelentés a demográfiai változások hatásáról, COM(2020) 241 final. A demográfiai változások hatása egy változó környezetben, SWD(2023) 21 final.

A VILÁG NÉPESSÉGÉNEK BECSÜLT ÉS ELŐRE JELZETT RÉSZARÁNYA FÖLDRÉSZENKÉNT, 1960–2100 KÖZÖTT (%-BAN)

A demográfiai változások – ha nem kezelik őket – tovább súlyosbíthatják a munkaerőhiányt, ami szűk keresztmetszeteket idézhet elő a gazdaságban. Az EU-ban a munkaerőhiány már most is rekordszintet ért el, és a munkaképes korú népesség csökkenése a különböző tényezők egyike. Több tagállamban és régióban különösen nagy a kereslet a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (STEM), az információs és kommunikációs technológia (IKT), valamint az építőipar, az ápolás-gondozás és a közlekedés-szállítás (például a tehergépjármű- és autóbuszvezetés) területén dolgozó szakemberek iránt⁶. Mivel a „baby boomerek” (az 1940-es évek közepe és az 1960-as évek közepe között születettek) a 2030-as évek közepéig nyugdíjba vonulnak, a magas és alacsony képzettséget igénylő szakmákban egyaránt jelentkező hiány – ellensúlyozó tendenciák hiányában – az előrejelzések szerint jelentősen nőni fog. A különösen érintett foglalkozások területén megvalósuló bérnövekedés és munkaerő-aktiválás enyhítheti a munkaerőhiányt. Ha azonban a termelékenység növekedése ezt nem támogatja, a növekvő munkaerőköltségek hatással lehetnek az uniós vállalkozásoknak a más jelentős gazdaságok versenytársaival szembeni versenyképességére.

A demográfiai változások új lehetőségeket teremthetnek különböző ágazatokban, de a stratégiai függőségek bizonyos kockázatait is növelik. Európa népességének elöregedése 2025-re az EU GDP-jének 28,1 %-ára növeli az „ezüst gazdaságban” rejlő potenciált⁷. A „hosszú élet jellemezte társadalomban” különböző ágazatokban és területeken – például a technológia, az egészségügy és az ápolás-gondozás, az orvostudomány, a táplálkozás és a jóllét, az oktatás és az egész életen át tartó tanulás, a közlekedés és a pénzügyi szolgáltatások, valamint a szociális gazdaság területén – kínálóznak lehetőségek. A demográfiai változások bizonyos kritikus

⁶Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, éves felülvizsgálat, SWD(2023) 248 final.

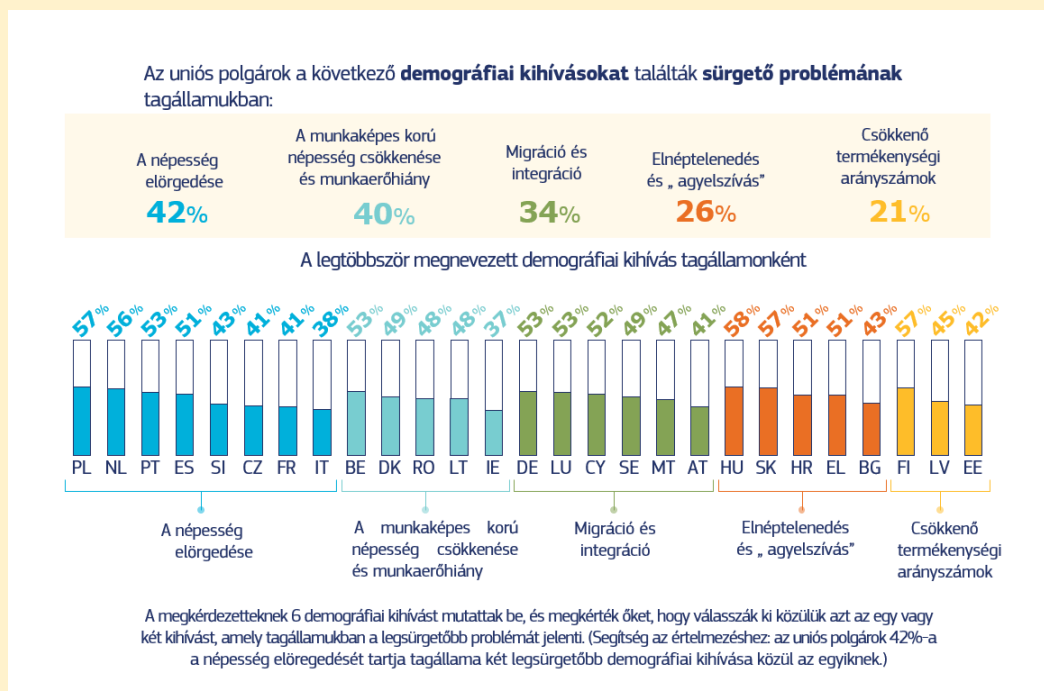
⁷Az „ezüst gazdaságban” a gazdasági tevékenység az 50 év felettiek szükségleteit szolgálja, például az általuk közvetlenül megvásárolt termékek és szolgáltatások, valamint a kiadások által generált további gazdasági tevékenység révén. Európai Bizottság (2018), The Silver economy – Final report (Az ezüst gazdaság – Zárójelentés), Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

gyógyszerekhez való hozzáférésre is hatással vannak azáltal, hogy növelik az életkorhoz és a geriátriai ellátáshoz igazított gyógyszerek iránti keresletet, és ezáltal befolyásolják a gyógyszerekkel kapcsolatos K+F prioritásokat. Emellett a munkaerőhiány akadályozhatja a helyi termelés növelésére irányuló törekvéseket.

A demográfiai változások súlyosbítják a termelékenység kihívást. A részben az innováció és az automatizálás (pl. a robotika, a mesterséges intelligencia használata) által ösztönzött magasabb termelékenység, valamint az e fejleményekhez kapcsolódóan felhalmozódó bérek olyan „hosszú életre szóló osztalékot” képezhetnek, amely segít ellensúlyozni a munkaképes korú népesség csökkenését. A termelékenység folyamatos növekedése azonban kihívást jelenthet, különösen azért, mert az idősebb generációk alacsonyabb megtakarítási aránya a termelőberuházások helyett a fogyasztás felé tereli az erőforrásokat. Az idősebb munkavállalókat potenciálisan jobban aggasztja a készségeik naprakésszé tételének szükségessége is. Emellett a népesség elöregedése csökkenti a vállalkozói tevékenységet, mivel az idősebb korcsoportba tartozók kisebb valószínűséggel indítanak új vállalkozást, és a generációk közötti üzletátruházás összetettebbé és kevésbé gyakorivá válik.

Hogyan látják az európaiak a demográfiai változásokat és azok következményeit?

Az Eurobarométer felmérésének új eredményei szerint 10 európaiból 7 egyetért abban, hogy a demográfiai tendenciák veszélyeztetik az EU hosszú távú gazdasági **jólétét és versenyképességét**.

Az európaiak többsége (51 %) úgy véli, hogy a demográfiai változások kezelésének továbbra is **politikai prioritásnak kell maradnia** mind az EU, mind a tagállamok számára, és nagy többségük – 85 % – egyetért azzal, hogy ehhez **szoros együttműködésre van szükség valamennyi kormányzati szint között**.

A szakpolitikai megoldásokról megkérdezett polgárok által előnyben részesített, a népesség előregedését kezelő intézkedések a **következő generációk** számára továbbra is megfizethető **nyugdíjak** (49 %), valamint a magas színvonalú és megfizethető **egészségügyi szolgáltatások** (49 %) biztosítása. A munkaerőpiaccal kapcsolatban a polgárok úgy vélik, hogy az **ifjúsági munkanélküliség** kezelésére irányuló intézkedések a leghatékonyabbak (61 %), ezt követik a **munka és a magánélet közötti egyensúlyra** irányuló szakpolitikák (48 %)⁸.

A népesség előregedése nagyobb nyomást gyakorol az állami költségvetésekre. A munkaképes korú népesség csökkenése lefelé irányuló nyomást gyakorol a személyi jövedelemadókból és a társadalombiztosítási járulékokból származó bevételekre. Ezzel szemben a népesség előregedésével az egészségügyi ellátásra, a tartós ápolás-gondozásra és a nyugdíjakra fordított kiadások az előrejelzések szerint a 2019. évi 24,6 %-ról 2040-re a GDP közel 27 %-ára emelkednek⁹. Következésképpen az állami költségvetésekre nehezedő nyomás csökkentheti az egyéb szakpolitikai prioritásokba – például a zöld és digitális átállásba – történő beruházásokra rendelkezésre álló költségvetési mozgásteret. Emellett az idősödő társadalomnak be kell ruháznia az igényekhez igazított mobilitási és infrastrukturális megoldásokba¹⁰, amelyek a teljes lakosság javát szolgálják, és amelyeket zöld és digitális szempontból kedvező módon kell megvalósítani.

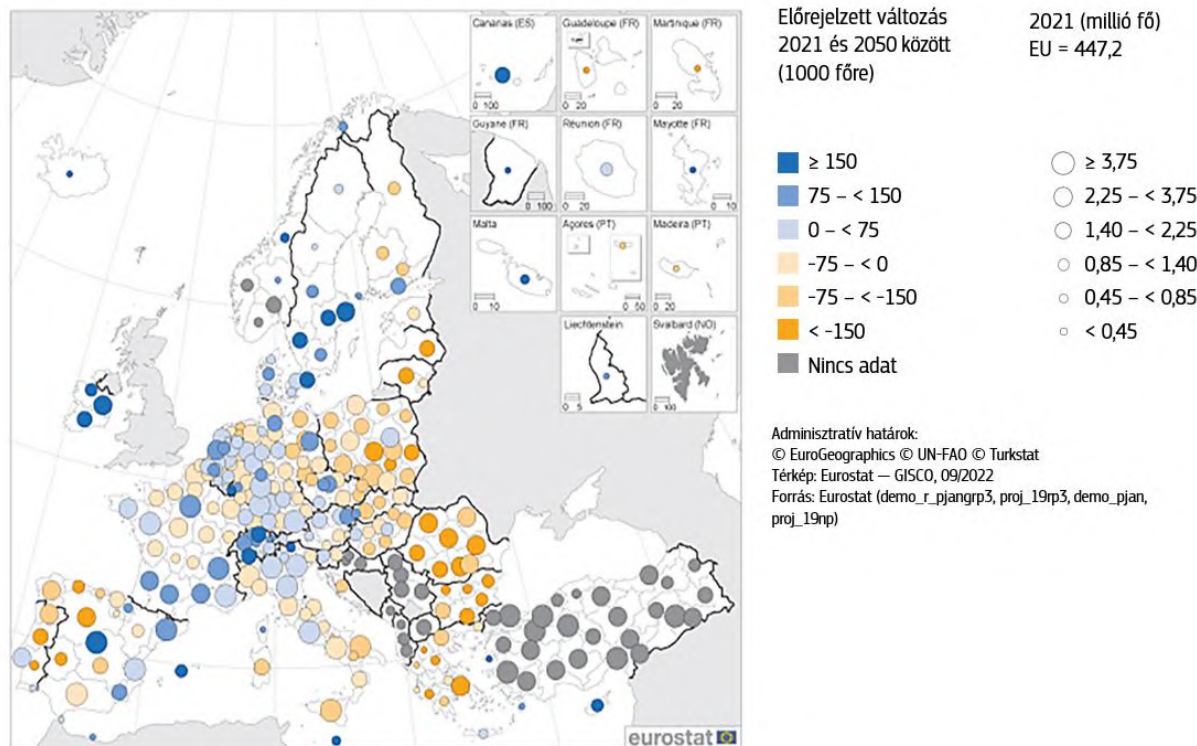
Az EU demográfiai átalakulása kölcsönhatásban van más globális megatrendekkel, például a zöld és a digitális átállással. A szén-dioxid-kibocsátás szorosan kapcsolódik a jövedelem szintjéhez, de a fogyasztók életkori profiljához is. Jóllehet az idősök abszolút értékben kevesebbet fogyasztanak, általában kisebb háztartásokban élnek és több energiát fogyasztanak, ami magasabb egy főre jutó kibocsátást eredményez. A vidéki területeken is nagyobb számban képviseltetik magukat, ahol az autóhasználatból való függés nagyobb. Mivel az idősök aránya növekszik a népességen belül, a becslések szerint 2060-ra a kibocsátások akár 39 %-át is a 65 év felettiek fogják generálni. Ugyanakkor az éghajlatváltozás és a légszennyezés káros hatással van a lakosságra, különösen a veszélyeztetettebb csoportok – köztük az idősök – mortalitására és morbiditására. A klímaválság és a környezetkárosodás a gyermekvállalással kapcsolatos döntésekben is szerepet játszhat. A digitális átállás kontextusában a technológia költséghatékonyabbá teheti az egészségügyet és a tartós ápolás-gondozást, és javíthatja a szolgáltatásokhoz való hozzáférést és azok minőségét, többek között a vidéki és távoli régiókban, valamint a fogyatékossgal élő vagy csökkent mozgásképességű személyek számára. A gyenge digitális infrastruktúra és a digitális készségek alacsony szintje azonban elmélyítheti a régiók, csoportok és generációk közötti szakadékot.

⁸534. Eurobarométer gyorsfelmérés, Demográfiai változások Európában (Fieldwork: 1/9 – 2023.9.14.).

⁹Európai Bizottság (2021), Az idősödésről szóló 2021. évi jelentés, Gazdasági és költségvetési előrejelzések az uniós tagállamok számára.

¹⁰Lásd az uniós szociális védelem és jóléti állam jövőjével foglalkozó magas szintű munkacsoport zárójelentését (2023).

DEMOGRÁFIAI FEJLEMÉNYEK, 2021–2050

Fennáll a veszélye annak, hogy növekednek a tagállamokon belüli és a tagállamok közötti területi egyenlőtlenségek. Egyes régiókban a népesség elöregedése, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők alacsony és stagnáló aránya, valamint a fiatal és képzett munkaerő kivándorlása jelentette kihívások együttesen vannak jelen. Ez a veszéllyel jár, hogy az ilyen régiók tehetségfejlesztési csapdába kerülnek, ami korlátozza a fenntartható, versenyképes és tudásalapú gazdaságok kiépítésére való képességüket.¹¹ A demográfiai változások és a strukturális átalakulások következtében számos kevésbé fejlett és vidéki régió egyre inkább küzd munkaerő- és szakemberhiánnyal, valamint alacsony regionális versenyképességgel és beruházási vonzerővel, egyes országokban pedig ezt a város és a vidék között fennálló egyenlőtlenségek kísérik¹². Az ilyen területi egyenlőtlenségek aláássák a társadalmi kohéziót és az európai demokratikus intézményekbe és folyamatokba vetett bizalmat is¹³.

3. SZAKPOLITIKAI ESZKÖZÖK: A DEMOGRÁFIAI VÁLTOZÁSOK VIZSGÁLATA ÉS KEZELÉSE

A politikai döntéshozóknak minden szinten olyan környezetet kell teremteniük, amely Unió-szerte lehetővé teszi az emberek számára, hogy kedvük szerint alakítsák életüket, és

¹¹ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai régiók tehetségpotenciáljának kiaknázása, COM(2023) 32 final.

¹² Kohézió Európában 2050-ig: Nyolcadik jelentés a gazdasági, társadalmi és területi kohézióról, SWD(2022) 24 final.

¹³ Európai Bizottság (2021), The Demographic Landscape of EU Territories (Az EU területeinek demográfiai helyzete), Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

összeegyeztethessék szakmai és magánéletüket. Ezen erőfeszítések kiegészítéseként a legális migráció és az EU-ban jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok hatékony integrációja segíthet enyhíteni a munkaerőpiaci nyomást, és további lendületet adhat az innovációnak és a vállalkozói szellemnek. Már rendelkezésre áll egy átfogó uniós szakpolitikai eszközrendszer, amely támogatja a tagállamokat a demográfiai változások és azok hatásainak kezelésében. Az e közleményben bemutatott eszköztár az Unió-szerte bevált és ígéretes gyakorlatokra épül, és kiegészíti a nemzeti szintű intézkedéseket. A közlemény felismeri, hogy figyelembe kell venni a demográfiai változások területi dimenzióját, különösen azoknak a régióknak a kapcsán, amelyeket a nagy fokú népességcsökkenés és a fiatal munkavállalók jelentős kifelé irányuló mobilitása („agyelszívás”) jellemez.

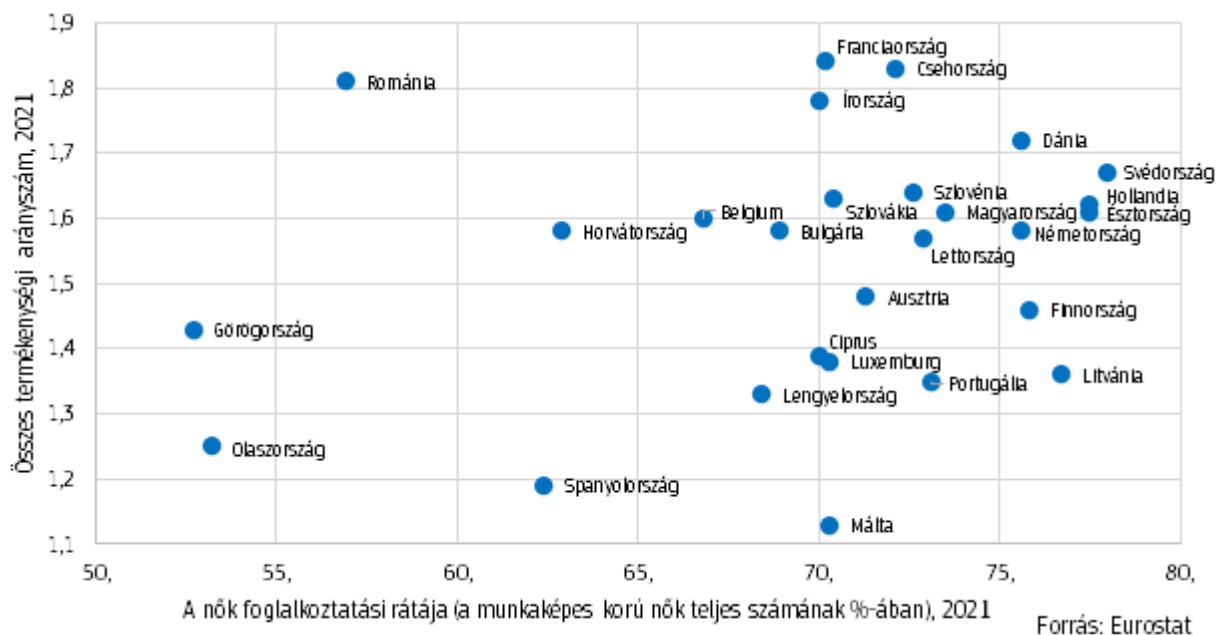
A DEMOGRÁFIAI VÁLTOZÁSOK ÁTFOGÓ MEGKÖZELÍTÉSE

3.1. A családi élettel kapcsolatos törekvések és a fizetett munka összeegyeztetése

Mindenkit támogatni kell abban, hogy ne kelljen választania a karrier és a család között. A gyermekvállalás személyes döntés. E döntés meghozatalakor azonban számos tényező – az életminőség, az egészségügyi ellátás és a lakhatás elérhetősége, valamint a munkalehetőségek és a megfelelő jövedelem – esik latba. Egyre növekvő tendencia, hogy a fiatalok elhalasztják a családalapításra vonatkozó döntést, vagy kevesebb gyermeket vállalnak. Azonban a megkérdezettek közül sokan – különösen a magasan képzett nők – jelezték, hogy több gyermeket szerettek volna, mint amennyit ténylegesen vállaltak. A család tényleges és kívánt mérete közötti szakadékot a következők magyarázzák: a munka és a gondozási feladatok összeegyeztetésének nehézsége, a nemek közötti tartós egyenlőtlenségek, valamint a foglalkoztatási kilátásokhoz, a megélhetési költségekhez és a lakhatáshoz kapcsolódó gazdasági és társadalmi bizonytalanság.

A NŐK FOGLALKOZTATÁSI RÁTÁJA ÉS A TERMÉKENYSÉGI ARÁNYSZÁM AZ EU-BAN

A 2030-ra kitűzött uniós foglalkoztatási cél¹⁴ elérése érdekében arra kell törekednünk, hogy 2019-hez képest legalább felére csökkentsük a nemek közötti foglalkoztatási különbséget. A nők munkaerőpiaci részvételének növelése az egyik leghatékonyabb megoldás lehet a népesség elöregedésével járó negatív következmények orvoslására¹⁵. Az elmúlt évtizedekben tapasztalt javulás ellenére a nők munkaerőpiaci részvétele még mindig elmarad a férfiakétól. Az EU-ban a nők foglalkoztatási rátája továbbra is 10,7 százalékponttal elmarad a férfiakétól, és jelentős eltéréseket mutat a tagállamok között (a romániai 20,1 százalékponttól a litvániai 1,4 százalékpontig).¹⁶ Egyes tagállamokban – például Svédországban és Dániában – a nők körében viszonylag magas, 75 %-ot meghaladó a foglalkoztatási ráta (az átlagosnál alacsonyabb nemek közötti foglalkoztatási különbségek mellett), míg termékenységi arányuk is viszonylag magas az uniós összehasonlításban. A nők azonban szinte minden tagállamban, beleértve a fent említetteket is, gyakrabban dolgoznak részmunkaidőben, mint a férfiak, és a nemek közötti bérszakadék továbbra is nagymértékű, különösen a gyermekes nők esetében. Jelentős különbségek mutatkoznak a tagállamok között is¹⁷.

Az EU-ban a becslések szerint 7,7 millió nő nem tud állást vállalni a nem fizetett gondozási feladatai miatt. Összehasonlításképpen a becslések szerint a férfiak körében ez csupán 450 000 főt érint.¹⁸ A csecsemőkorú gyermeket nevelő anyák munkaerőpiaci részvétele az elmúlt két

¹⁴A 2021. évi portói szociális csúcstalálkozón az EU állam- és kormányfői egyebek között támogatták a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési tervben 2030-ra kitűzött kiemelt foglalkoztatási célt, amely szerint 2030-ra el kell érni, hogy a 20–64 év közötti lakosság legalább 78 %-a foglalkoztatott legyen.

¹⁵Európai Bizottság (2019), Demographic Scenarios for the EU: Migration, Population and Education (Demográfiai forgatókönyvek az EU számára: migráció, népesség és oktatás). Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

¹⁶A szociális jogok európai pillérének szociális eredménytáblája.

¹⁷2021-ben a nők egy órára jutó bruttó keresete átlagosan 12,7 %-kal volt alacsonyabb, mint a férfiaké; a nemek közötti bérszakadék az EU-ban Észtországban volt a legmagasabb (20,5 %), Luxemburgban pedig a legalacsonyabb (–0,2 %).

¹⁸A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (2020), Gender inequalities in care and consequences for the labour market (Nemek közötti egyenlőtlenségek az ápolási-gondozási munkában és annak munkaerőpiaci következményei).

évtizedben még romlott is¹⁹, és ez gyakran évekig kihat a karrierjükre és jövedelmükre. Az ellátás intenzitása is fontos: a heti 40 órát meghaladó gondozást nyújtó informális gondozóknak csupán 35 %-a áll alkalmazásban (szemben a heti 10 óránál kevesebb gondozást nyújtók 71 %-ával)²⁰. A nők továbbra is erősen alulreprezentáltak számos hiányszakmában, például az IKT területén. Ez súlyosbítja a munkaerőhiányt és az időskori függőségi rátát, mivel ma és holnap egyaránt kevesebb ember aktív gazdaságilag. Az a tény, hogy az előregedés következtében tovább növekszik a gondozási igény, aránytalanul nagyobb mértékben érintheti a nőket, mivel az informális gondozás terhei még mindig egyenlőtlenül oszlanak meg.

A megfizethető, hozzáférhető és jó minőségű gyermekgondozás lehetővé teszi a szülők számára a fizetett munka és a családi élet összeegyeztetését. Az EU gyermekjogi stratégiája²¹ hangsúlyozta, hogy biztosítani kell az inkluzív, nem szegregált, minőségi oktatáshoz való hozzáférést. 2022-ben az EU-ban a három év alatti gyermekeknek csak több mint egyharmada (35,7 %) részesült formális koragyermekkorai nevelésben és gondozásban. E téren jelentős különbségek mutatkoznak az országokon belül és az országok között, és kiemelkedően alacsonyabb a részvételi arány a hátrányos helyzetű gyermekek esetében. Mindössze kilenc tagállam érte el a koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való 45 %-os részvételi arányra vonatkozó felülvizsgált 2030-as barcelonai célt. Egyedül

Horvátország helyreállítási és rezilienciaépítési tervében célul tűzte ki, hogy mintegy 215 millió EUR beruházással bővítse a koragyermekkorai nevelést és gondozást. Célja, hogy minden négy évnél idősebb gyermek számára biztosítsa a koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvételt, ezzel egyidejűleg pedig 22 500 új férőhelyet hozzon létre építési és felújítási beruházások révén, ezáltal csökkentve a regionális egyenlőtlenségeket.

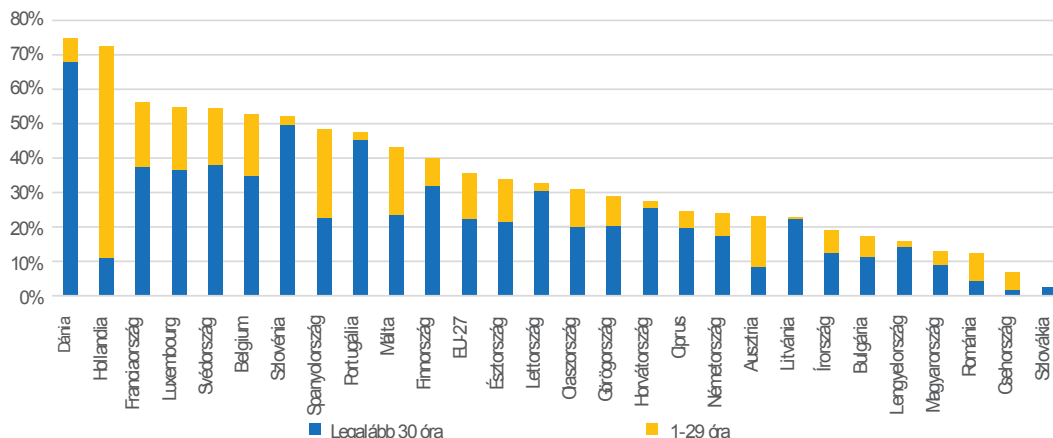
Dániában valósul meg a közel egész napos gyermekgondozási ellátás a három évnél fiatalabb gyermekek többsége számára. A megfizethető és jó minőségű gondozási szolgáltatások kiterjesztése – amire figyelemre méltó példa **Portugália** helyreállítási és rezilienciaépítési terve – pozitív hatással lehet a nők foglalkoztatására, különösen azokban az országokban, ahol jelenleg alacsony a nők munkaerőpiaci részvételi aránya és a formális gyermekgondozásban való részvétel aránya. Azon vidéki és távoli régiók számára, ahol alacsony a gyermekgondozási szolgáltatások rendelkezésre állása, jelentős előnyökkel járna a szociális infrastruktúra bővítése. A hozzáférhető, megfizethető és jó minőségű gyermekgondozás pedig lehetővé teszi a szülők számára, hogy gyermekeket neveljenek, miközben továbbra is aktívak maradnak az önálló jövedelem elérése és karrierjük folytatása terén.

¹⁹Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában, éves felülvizsgálat, SWD(2023) 248 final.

²⁰Van der Ende, M. et al. (2021), Study on exploring the incidence and costs of informal long-term care in the EU (Tanulmány az informális tartós ápolás-gondozás EU-n belüli gyakoriságának és költségeinek feltárásáról), Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

²¹A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az EU gyermekjogi stratégiájáról, COM(2021) 142 final.

GYERMEKEK AZ INTÉZMÉNYES GYERMEKGONDOZÁSBAN (A HÁROM ÉVNÉL FIATALABB GYERMEKEK SZÁZALÉKOS ARÁNYA)

A rugalmas munkafeltételek, valamint a munka és a magánélet közötti egyensúlyra vonatkozó politikák enyhíthetik a nők gondozási terheit. A tagállamok tapasztalatai azt mutatják, hogy a különböző intézkedések hosszú távú hatást gyakorolhatnak a gondozási teher egyensúlyának helyreállítására a szülők között, ideértve a rugalmas munkavégzési módokat, a megfelelő szabadsághoz való jogokat – különösen az apasági szabadságot és a nem átruházható, jól kompenzált szülői szabadságot –, valamint az ilyen intézkedések elterjedését növelő intézkedéseket. Az EU-ban az apák legalább 10 nap fizetett apasági szabadságra és négy hónap fizetett szülői szabadságra jogosultak, de ezeket a jogokat a tagállamok eddig eltérő módon ültették át. **Spanyolország** és **Finnország** például viszonylag hosszú apasági szabadságot biztosít²². A szülői szabadság apák általi igénybevétele azonban általában alacsony. A **Hollandiában** bőkezűen biztosított gondozói szabadság például azoknak segíthet a munkaerőpiacon maradásban, akik más eltartott hozzátartozókról gondoskodnak. A rugalmas munkafeltételek segíthetnek összehangolni a munkaidőt a családi kötelezettségekkel, többek között a nemek között jól kiegyensúlyozott részmunkaidős foglalkoztatással. A távmunka kihasználása – amennyiben lehetséges és megfelelő feltételek mellett történik – hozzájárulhat a családi élet és a munka összeegyeztetéséhez is.

Az adó- és a szociális ellátórendszer célzott reformja biztosíthatja, hogy a munka kifizetődő legyen. Az EU-ban munkát vállaló, alacsony fizetésű egyedülálló anya átlagosan a bruttó foglalkoztatási jövedelmének mintegy kétharmadát elveszíti a gyermekgondozási költségek, a megvont juttatások és adók miatt.²³ A jól megtervezett adókedvezmény-rendszerek biztosítják, hogy mind a magánszemélyek, mind a családok pénzügyi szempontból jobb helyzetbe kerüljenek a fizetett munka megkezdésekor, például azáltal, hogy megszüntetik a munkavállalás ellen ható, második keresőket sújtó tényezőket. A személyi jövedelemadó csökkentése vagy az alacsony jövedelműek munkajövedelem utáni adókedvezményének bevezetése/kiterjesztése hozzájárulhat ahhoz, hogy az emberek munkát vállaljanak, miközben a szociális védelem és az állami beruházások finanszírozásának megőrzése érdekében fenntartják a közvetlen adók

²²Európai Bizottság (2022), The transposition of the Work-Life Balance Directive in EU Member States: A long way ahead (A munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv átültetése az uniós tagállamokban: Hosszú út áll még előttünk) Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

²³OECD 2022, Net childcare costs in EU countries, 2021 (Nettó gyermekgondozási költségek az uniós országokban, 2021).

progresszivitását. A gyermekek után járó ellátások ideiglenesen támogathatják a családalapítást. Fontos azonban biztosítani, hogy az ellátások kialakítása célzott legyen, és ne akadályozza a nők fizetett munkájának elterjedését, amint azt például **Finnország** „rugalmas gondozási juttatása” is szorgalmazza.

Kulcsfontosságú uniós szintű eszközök:

- **A munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv**²⁴ bevezette a fizetett apasági szabadsághoz, a fizetett szülői szabadsághoz, a gondozói szabadsághoz való jogot, valamint a rugalmas munkafeltételek kérelmezéséhez való jogot valamennyi dolgozó szülő számára (legalább a 8 év alatti gyermekek vonatkozásában).
- További jogi védelem többek között a **várandós munkavállalókról szóló irányelv**²⁵ (a minimális szülési szabadsághoz való jog és a szabadság alatti elbocsátás elleni védelem), valamint a **férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról szóló irányelv**²⁶ (az apasági és örökbefogadási szabadság alatti elbocsátás elleni védelem).
- A **kisgyermekkorai nevelésről és gondozásról szóló tanácsi ajánlás**²⁷ arra ösztönzi a tagállamokat, hogy ambiciózus célok kitűzésével növeljék az e szolgáltatásokban való részvételt, és támogatja a minőségi, megfizethető és hozzáférhető szolgáltatások nyújtását, különös figyelmet fordítva a hátrányos helyzetű gyermekek bevonására.
- A **„Nők a digitális világban” nyilatkozat** arra kötelezi a tagállamokat, hogy fokozzák a nők részvételét a digitális szférában, együttműködve az állami és a magánszektorral, valamint a civil társadalommal a technológiai egyenlőség elérése érdekében.

A legfontosabb következő lépések:

- A **munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv** 2027-es felülvizsgálata lehetőséget biztosít annak értékelésére, hogy a szabályok még mindig megfelelnek-e a változó munkamódszereknek.
- A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó stratégiájával összefüggésben a Bizottság **kampányt fog szervezni a munka és a magánélet közötti egyensúlyhoz fűződő jogok terén**, hogy felhívja a dolgozó szülők és gondozók figyelmét a jogaikra, és a **„Polgárság, egyenlőség, jogok és értékek” program** keretében felhívást tesz közzé a családbarát munkaidő-beosztás előmozdítását és a gondozás értékének elismerését célzó projektekről.
- A tagállamoknak 2024 júniusáig tájékoztatniuk kell a Bizottságot a **koragyermekkorai nevelésről és gondozásról szóló tanácsi ajánlás** keretében végrehajtott vagy tervezett, a 2030-ra kitűzött célok elérése érdekében hozott vagy tervezett intézkedésekről.

²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1158 irányelve (2019. június 20.) a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúlyról és a 2010/18/EU tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

²⁵ A Tanács 92/85/EGK irányelve (1992. október 19.) a várandós, a gyermekágyas vagy szoptató munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről.

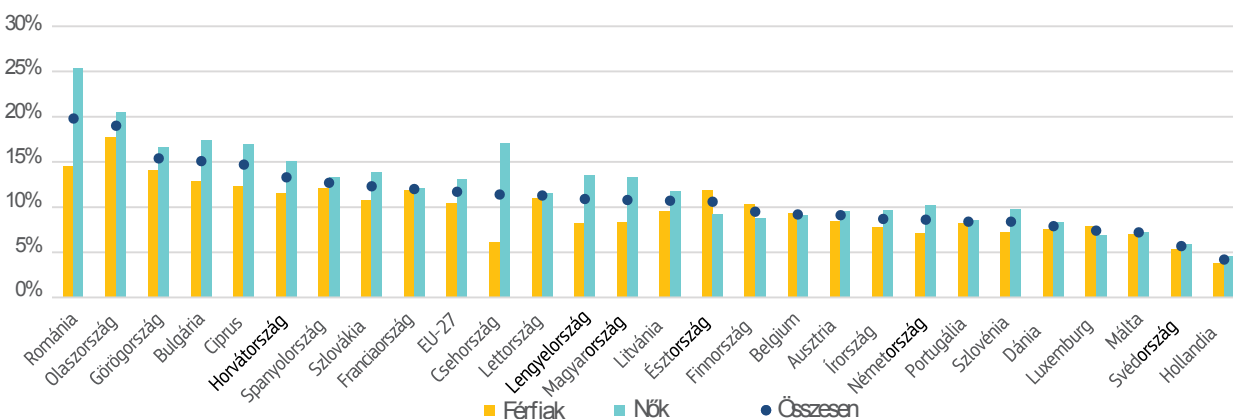
²⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2006/54/EK irányelve (2006. július 5.) a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról (átdolgozott szöveg).

²⁷ A Tanács ajánlása (2022. december 8.) a kisgyermekkorai nevelésről és gondozásról: a 2030-ra kitűzött barcelonai célok (2022/C 484/01).

3.2. A fiatalabb generációk támogatása és helyzetbe hozása, hogy jobban boldoguljanak

Az európai fiatalokban rejlő lehetőségek teljes körű kiaknázása még várat magára. 2022-ben az EU-ban a 15 és 29 év közötti fiatalok több mint egytizede volt nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET-)fiatal²⁸, ebből a fiatal nők részaránya 13,1 %, az EU-n kívül születetteké 20 %, a 16–24 év közötti roma fiatalok aránya pedig 56 % volt. A NEET-fiatalok földrajzi eloszlása jelentős egyenlőtlenségeket mutat az EU-ban: arányuk különösen magas az EU déli és keleti régióiban, valamint Franciaország legkülső régióiban. E régiók némelyikében a fiatalok több mint egynegyede NEET-fiatal volt. A hátrányos helyzetű családokból – például az alacsony iskolai végzettségű szülőktől – származó fiatalok tanulmányi eredményei általában gyengébbek, és nagyobb a kockázata annak, hogy lemorzsolódnak az iskolából. Az iskolaelhagyás és a foglalkoztatásból való kiesés megakadályozza a fiatalokat abban, hogy munkahelyi tapasztalatot szerezzenek és munkahelyi képzésben részesüljenek, ami befolyásolhatja hosszú távú foglalkoztatási kilátásaikat. Ez rontja az aktív, foglalkoztatott népesség függőségét rátaját a munkaerőpiacon kívüli személyekhez képest.

NEM FOGLALKOZTATOTT, OKTATÁSBAN ÉS KÉPZÉSBEN NEM RÉSZESÜLŐ, 15–29 ÉV KÖZÖTTI FIATALOK, 2022

A fiatalok helyzetbe hozása a valamennyi gyermek számára kedvező környezet megteremtésével kezdődik. A gyermekeket védeni, támogatni és erősíteni kell. Ez különös jelentőséggel bír a gyermekeknek a személyiségük kialakulása szempontjából legfogékonyabb életkorában. A szülők jövedelmének támogatásával együtt a kulcsfontosságú szakpolitikai megoldások közé tartozik a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a gyermekek számára, különös tekintettel a koragyermekkori nevelésre és gondozásra, az alapfokú oktatásra (beleértve az iskolai tevékenységeket is), az egészségügyi ellátásra és a táplálkozásra. **Bulgária** például 245 millió EUR-t ruház be a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből (RRF) az oktatási eszközök korszerűsítésére és a TTMM iskolai tanulásának javítására egy nemzeti és három regionális TTMM-központ, valamint több mint 2200 TTMM-laboratórium és csúcstechnológiás osztályterem létrehozása révén. A különböző vagy többszörösen kiszolgáltatott helyzetben lévő fiataloknak – például a korai iskolaelhagyóknak, a

²⁸A szociális jogok európai pillérének szociális eredménytáblája.

fogyatékkal élő vagy egészségi problémákkal küzdő fiataloknak – testre szabott támogatásban kell részesülniük.

Hosszú távú kilátásaik szempontjából kulcsfontosságú a fiatalok minőségi munkahelyekhez, megfizethető lakhatáshoz és tisztességes életszínvonalhoz való hozzáféréseinek előmozdítása. Az oktatásba és képzésbe történő beruházások elengedhetetlenek ahhoz, hogy mozgósítsák a fiatalokat, és felvértezzék őket az olyan alapvető, illetve időálló készségekkel, mint például a zöld és digitális átálláshoz szükséges készségek, amint az **Olaszországban** is történt a „School 4.0” kezdeményezés keretében, amelynek célja 100 000 osztályterem innovatív tanulási terré váló átalakítása. Amint azt a 2023. évi stratégiai előrejelzési jelentés is hangsúlyozza, a demográfiai változások kezeléséhez az EU-nak szilárd eszközökre van szüksége a kulcsfontosságú ágazatok készség- és munkaerőigényeinek részletes előrejelzéséhez. Emellett az iskolából a munka világába való átmenet megkönnyítése érdekében fontos szerepet játszik a fiatalok megszólítása, amint azt **Szlovénia** a helyi ifjúsági „nagykövetekkel” együtt tette, akik tájékoztatják társaikat az ifjúsági garancia keretében elérhető lehetőségekről, valamint a minőségi szakmai gyakorlatokról és a szakképzésről, beleértve a tanulószerveződéses gyakorlati képzéseket is. A régiók és országok közötti ideiglenes, tanulási célú mobilitás növelheti a fiatalok lehetőségeit. A munkaerőpiaci integráció javítása mellett az alapvető szolgáltatásokhoz (többek között a mentális egészséggel kapcsolatos szolgáltatásokhoz) és a megfizethető, energiahatékony lakhatáshoz való hozzáférés határozza meg a fiatalok családalapítási lehetőségeit. **Magyarországon** a családi otthonteremtési kedvezmény (CSOK) program vissza nem térítendő állami támogatást jelent lakás vagy ház megvásárlásához vagy bővítéséhez, legalább egy gyermeket nevelő családoknak, beleértve az azonos nemű párokat is. A kisebb településeken élő családok jogosultak a falusi CSOK támogatásra, a vidéki területek lakosságának megtartása érdekében. A „tehetségfejlesztési csapdában” lévő (vagy e kockázatnak kitett) régióknak célzott, helyi alapú támogatásra van szükségük a gazdaságélénkítéshez, az oktatási lehetőségekhez, valamint a szolgáltatásokhoz és a lakhatáshoz való jobb hozzáféréshez.

Kulcsfontosságú uniós szintű eszközök:

- Az uniós gyermekjogi stratégiával összefüggésben az **európai gyermekgarancia**²⁹ célja a társadalmi kirekesztés kezelése azáltal, hogy hatékony hozzáférést biztosít a rászoruló gyermekek számára a kulcsfontosságú szolgáltatásokhoz, többek között az ingyenes koragyermekkori neveléshez és gondozáshoz.
- Az **európai oktatási térség** hét célt tűz ki 2025-re és 2030-ra³⁰, többek között a koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvételre, a korai iskolaelhagyásra és a diákok alulteljesítésére vonatkozóan.
- Az **ifjúsági foglalkoztatást támogató intézkedéscsomag**³¹ megerősíti az **ifjúsági garanciát**³², és javítja a fiatalok munkaerőpiaci integrációját, többek között a digitális és a zöld átálláshoz szükséges készségek erősítése révén.
- A **szakképzésről szóló tanácsi ajánlás** célja a szakképzés korszerűsítése, a

²⁹A Tanács (EU) 2021/1004 ajánlása (2021. június 14.) az európai gyermekgarancia létrehozásáról.

³⁰További információkért lásd az oktatás és képzés terén az európai oktatási térség létrehozása érdekében és azon túlmutatóan folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről szóló tanács állásfoglalást (2021–2030), 2021/C 66/01.

³¹A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Ifjúsági foglalkoztatási támogatás: Út a munka világába a következő generációk számára, COM(2020) 276 final.

³²A Tanács ajánlása (2020. október 30.) az „Út a munka világába – Az ifjúsági garancia megerősítése” témájában és az ifjúsági garancia létrehozásáról szóló, 2013. április 22-i tanácsi ajánlás felváltásáról (2020/C 372/01).

tanulószerződéses gyakorlati képzés, valamint a színvonalas és eredményes tanulószerződéses gyakorlati képzés európai keretrendszere új lendületének biztosítása.

- Az **ALMA („Tűzz célt magad elé, tanulj, fejleszd készségeidet, érvényesülj!”)**, **Aim, Learn, Master, Achieve**) kezdeményezés egy határokon átnyúló ifjúsági mobilitási program, amelynek célja, hogy támogassa a fiatalokat és a NEET-fiatalokat a munkaerőpiaci integrációban.
- A **Digitális Európa program** támogatja a fejlett digitális készségek területére vonatkozó speciális oktatási programokat, valamint a fiataloknak, különösen a lányoknak szóló digitális kompetenciák kiépítését, például az **Európai Programozási Hét** keretében.
- A **fenntartható és intelligens mobilitási stratégia** olyan intelligens mobilitási megoldások kidolgozását támogatja, amelyek segítenek megelőzni a vidék elnéptelenedését, és lehetővé teszik a fiatalok számára, hogy hozzáférjenek az alapvető szolgáltatásokhoz (egészségügy, oktatás) és munkalehetőségekhez.
- Az **épületkorszerűsítési program**³³ célja, hogy az energiamegtakarítási célú épületfelújítások éves számát 10 éven belül megduplázza. A **megfizethető lakhatási kezdeményezés** célja a megfizethető lakhatáshoz való hozzáférés javítása a helyi projektek műszaki és innovációs kapacitáshoz való hozzáférése révén.
- A **tehetségpotenciál-növelési mechanizmus** támogatást nyújt az uniós régióknak az emberek képzéséhez, megtartásához és vonzásához, valamint a demográfiai átmenet hatásainak kezeléséhez.
- Az **Európai Unióban élő gyermekekre és fiatalokra vonatkozó EU–OECD/INFE pénzügyi kompetenciakeret** célja, hogy segítsen javítani pénzügyi műveltségüket, lehetővé téve számukra, hogy olyan pénzügyekkel kapcsolatos döntéseket hozzanak, amelyek mindenek felett álló érdeküket szolgálják, ideértve a későbbi életszakaszokat is.

A legfontosabb következő lépések:

- 2024 elején a Bizottság aktualizálni fogja a **szakmai gyakorlatok minőségi keretrendszerét**, amely minőségi szakmai gyakorlatok révén támogatja a fiataloknak az oktatásból és a munkanélküliségből a foglalkoztatásba való átmenetét.
- Az **európai gyermekgarancia** keretében 24 tagállam nyújtott be nemzeti cselekvési tervet. A tagállamok kétévente (2024 márciusától kezdődően) jelentést tesznek a végrehajtás terén elért eredményekről, a Bizottság pedig 2026-ban áttekinti az általános előrehaladást.
- 2023-ban sor kerül az **európai oktatási térség** félidős felülvizsgálatára, a végrehajtás támogatása érdekében. 2025-ben a Bizottság zárójelentést tesz közzé az európai oktatási térségről.
- A Bizottság nyomon követi az **európai készségfejlesztési programban** meghatározott 2025-ös célok megvalósítása terén elért eredményeket.
- A **tanácsi ajánlásokra** irányuló közelmúltbeli bizottsági javaslatok – amennyiben a tagállamok elfogadják őket – támogatni fogják a nemzeti hatóságokat és az oktatási és

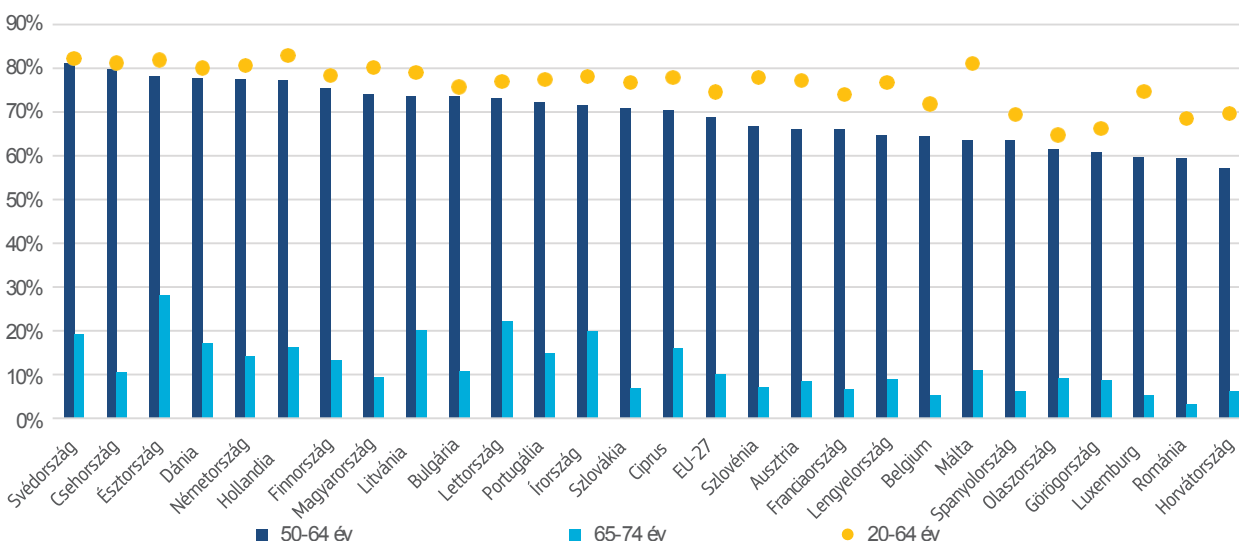
³³A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Európai épületkorszerűsítési program – épületeink környezetbarátabbá tétele, munkahelyteremtés, javuló életminőség (COM/2020/662 final).

képzési ágazatot abban, hogy magas színvonalú, inkluzív és hozzáférhető **digitális oktatást és képzést** biztosítsanak az európai polgárok **digitális készségeinek** fejlesztése érdekében.

3.3. Az idősebb generációk szerepvállalásának növelése és jólétük fenntartása

Egy idősödő társadalomban alapvető fontosságú, hogy az idősebb munkavállalók hosszabb ideig aktívak maradjanak. Az 55 és 64 év közötti munkavállalók átlagos foglalkoztatási rátája a 2011. évi 45 %-ról 2021-re 60,5 %-ra nőtt. A tagállamok között azonban továbbra is jelentős különbségek vannak ezen a területen, ami azt jelzi, hogy még mindig van min javítani. A munkával töltött életszakasz meghosszabbodása lehetővé teszi az emberek számára, hogy frissítsék a munkával kapcsolatos készségeiket és aktívak maradjanak, segítve a munkáltatókat a személyzet megtartásában, és közben előmozdítva a tudástranszfert a többgenerációs munkaerő tagjai között. A munkaidő hosszának rugalmas szabályozása támogatja az idősebb munkavállalók megtartását, például rugalmas vagy csökkentett munkaidőben, és lehetővé teszi az emberek számára, hogy hosszabb ideig maradjanak munkaviszonyban, ha ezt szeretnék. A munkavállalók joga a rugalmas munkavégzés kérelmezéséhez (ahogyan erre például **Belgiumban, Franciaországban, Németországban és Hollandiában** lehetőségük van) hozzájárulhat az inkluzívabb munkamódszerek és munkahelyek irányába mutató kulturális változáshoz.

FOGLALKOZTATÁSI RÁTÁK KORCSOPORTOK SZERINT (%)

A vállalkozásoknak és a munkavállalóknak együtt kell működniük annak érdekében, hogy kiigazítsák a munkavégzési gyakorlatokat, és megváltoztassák a generációkkal kapcsolatos elgondolásokat és sztereotípiákat. Az idősebb polgárok és jólétük tiszteletben tartása általában

véve a virágzó „hosszú élet jellemezte társadalom” sarokköve. A Bizottság által 2020-ban és 2021-ben elfogadott, az egyenlőségközpontú Unióra vonatkozó stratégiák³⁴ hangsúlyozzák, hogy küzdeni kell a sztereotípiák, illetve az életkoron alapuló megkülönböztetés ellen, elő kell mozdítani a sokszínűséget és a munkahelyi befogadást, és mindenki számára egyenlő esélyt kell biztosítani a hozzájárulásra és a boldogulásra. Teljes mértékben ki kell aknázni a technológiában rejlő azon lehetőséget, hogy az egész életen át változó igényekhez igazodó munkaterületet hozzon létre (pl. az ergonomikus munkaállomások fokozott elérhetősége, az úgynevezett „kobotok” vagy hibrid ember–gép összeszerelő rendszerek használata a megerőltetés okozta sérülések kockázatának csökkentése érdekében).

A népesség előregedése növelni fogja a különböző életciklusra szóló pénzügyi tervezés iránti igényt. A kiegészítő foglalkoztatói és magánnyugdíjrendszerekben való fokozott részvétel kiegészítheti a nyugdíjvédelmeket, többek között a foglalkoztatói nyugdíjrendszerekben vagy a páneurópai magánnyugdíjtermékekben való részvétel növelését célzó struktúrák révén³⁵. A tőkepiaci unió egyik fő célkitűzése, hogy jobb eredmények szülessenek azon polgárok számára, akik a jövőbeli események (például a nyugdíjba vonulás, a gyermekek oktatása vagy a lakhatáshoz való hozzáférés) előkészítésébe fektetnek be³⁶. A pénzügyi szolgáltatások határokon átnyúló integrációja a vonatkozó pénzügyi eszközök, például az ápolásbiztosítások kínálatát is javíthatja. Ehhez a jobb pénzügyi oktatás eszközt adhat a polgárok kezébe. Ezzel párhuzamosan a pénzforgalmi és a banki szolgáltatásokhoz való inkluzív hozzáférés előmozdítására irányuló erőfeszítések biztosíthatják, hogy senkit ne hagyjunk hátra, különös tekintettel az idősekre.

Az egészségfejlesztés és a betegségmegelőzés kulcsfontosságú tényezői az egészségben eltöltött hosszú életnek. A várható élettartam növekedésével nő a nem fertőző betegségek terhe, többek között az időseket aránytalanul érintő rákos megbetegedések esetében is. Ehhez javítani kell a betegségmegelőzési szolgáltatások elérhetőségét és az azokhoz való hozzáférést, valamint a nem fertőző betegségek diagnosztizálását és kezelését. Az egészséges életmódhoz az egészségügyi és támogatási szolgáltatások átfogó, személyközpontú megközelítésére van szükség, amely elősegíti a kezeléssel az egészségfejlesztésre és a betegségmegelőzésre való áttérést; biztosítja a szolgáltatások integrációját és összehangolását végig az ápolás, az autonómia és az önálló életvitel szakaszaiban; valamint előmozdítja a jó mentális egészséggel és jólléttel párosuló aktív és egészséges életmódot minden generáció számára, amely magában foglalhatja a közösségi szolgáltatásokat és az önkéntes tevékenységeket is. **Romániában** például a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz segítségével az e-egészségügyi és távorvoslási rendszer fejlesztése hozzájárul az egészségügyi szolgáltatások széles köréhez való hozzáférés javításához, különösen a vidéki területeken és a kisvárosokban.

Az egészségügyi ellátást és a tartós ápolás-gondozást meg kell erősíteni és költséghatékonyabbá kell tenni, miközben enyhíteni kell az időskori szegénységet, amely különösen a nőket érinti. Különösen a megfizethető és magas színvonalú gondozási

³⁴ A 2020–2025 közötti időszakra szóló nemi esélyegyenlőségi stratégia; a 2020–2025 közötti időszakra szóló, az LGBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló stratégia; a 2020–2030-as időszakra szóló uniós romastratégiai keret; az EU 2020–2025 közötti időszakra szóló rasszizmus elleni cselekvési terve; a 2021–2030 közötti időszakra szóló stratégia a fogyatékkal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért.

³⁵ Lásd még a nyugdíjakkal foglalkozó magas szintű szakértői csoport zárójelentését (2019).

³⁶ Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a 2009/65/EK, a 2009/138/EK, a 2011/61/EU, a 2014/65/EU és az (EU) 2016/97 irányelvnek a lakossági befektetők védelmére vonatkozó uniós szabályok tekintetében történő módosításáról, valamint Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács rendelete az 1286/2014/EU rendeletnek a kiemelt információkat tartalmazó dokumentum korszerűsítése tekintetében történő módosításáról, COM(2023) 279 final.

szolgáltatások csökkenthetik az EU-ban mintegy 53 millió informális gondozó gondozási feladatait, akiknek csupán 65 %-a dolgozik teljes munkaidőben. Az ápolás-gondozásba való beruházás fontos annak érdekében, hogy az ágazat vonzza és megtartsa a tehetséges szakembereket. A formális gondozók számára jobb béreket és munkakörülményeket, valamint megfelelő képzést kell biztosítani, és az érintett szakmáknak vonzóbbá kell válniuk, amint azt például az idős francia állampolgárok otthoni támogatására vonatkozó **francia** ütemterv is tükrözi³⁷. Az egészségügyi dolgozók ki vannak téve továbbá a munkavállalók előregedésével, az egészségügyi iskolákból érkező utánpótlás hiányával, valamint az orvosok és ápolók erős nemzetközi versenyével kapcsolatos egyensúlyhiányoknak is. Ezek az egyensúlyhiányok területi szinten még súlyosabbak lehetnek, mivel a csökkenő népességű régiókban racionalizálni kell az egészségügyi szolgáltatások nyújtását. Feltéve, hogy a felhasználók, valamint az egészségügyi és ápolási-gondozási szakemberek rendelkeznek a megfelelő digitális készségekkel, a digitális technológiák – digitális egészségügyi eszközök és támogató technológiák révén – elősegíthetik a költséghatékony és jobb minőségű szolgáltatások nyújtását. Emellett megkönnyíthetik a társadalmi érintkezést a magány csökkentése érdekében, ami a mentális egészségre is hatással van.

A megfelelő és fenntartható nyugdíjak biztosítása érdekében a nyugdíjreformokat támogató munkaerőpiaci politikáknak kell kísérniük.

Az elmúlt két évtizedben számos tagállam hajtott végre a kötelező nyugdíjkorhatár megemelését és a feltételeket kiigazítását magában foglaló nyugdíjreformot. Egyes tagállamok azonban még mindig lemaradásban vannak³⁸, a nyugdíjreformokhoz pedig kísérő intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy gyümölcsözőek legyenek. Ezek közé tartoznak a személyre szabott segítségnyújtást és az egész életen át tartó tanulási lehetőségeket biztosító munkaerőpiaci reformok, az álláskeresési magatartás ösztönzése, valamint foglalkoztatási támogatások nyújtása az idősebb munkavállalók számára, amint azt **Ausztria** célzott, „50+

foglalkoztatási kezdeményezése” is alkalmazza. Az ilyen aktív munkaerőpiaci politikák elengedhetetlenek ahhoz, hogy a tartósan munkanélküliek továbbra is a munkaerőpiacon maradjanak, a különböző szükségleteik tiszteletben tartása mellett. Támogatni kell azokat az időseket, akik a nyugdíjkorhatár elérése után szeretnének dolgozni. A szakpolitikai kiigazítások által vonzó lehetőségeket kell biztosítani a nyugdíjba vonulás elhalasztására, valamint a jövedelmi korlátok és egyéb akadályok megszüntetésére.

A költségvetés fenntarthatósága és megfelelősége az államháztartás összetételének és a szociális védelmi rendszerek bevételi alapjának javításával fokozható. Míg a munkából

Olaszország munkavállalói foglalkoztathatósági garanciavállalásának célja, hogy segítse az embereket a munkaerőpiaci beilleszkedésben, különös tekintettel a nőkre, a tartósan munkanélküliekre, a fogyatékossgal élő munkavállalókra, a fiatalokra és az idősebb munkavállalókra. A NextGeneration EU 4,4 milliárd eurós költségvetést különített el a kezdeményezésre.

³⁷A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Európai gondozási stratégia, COM(2022) 440 final.

³⁸2023-ban 5 tagállam kapott országspecifikus ajánlást nyugdíjrendszerének hosszú távú fenntarthatóságára és a tevékeny időskorra vonatkozóan (Csehország, Írország, Lengyelország, Luxemburg, Németország).

származó jövedelem³⁹ továbbra is szerepet fog játszani a jóléti állam finanszírozásában, a demográfiai tendenciákra tekintettel holisztikusabban kell mérlegelni az optimális adószerkezetet, többek között a munkát terhelő adók csökkenő arányának ellensúlyozására szolgáló fokozott tőkeadóztatás lehetőségének értékelése révén. Emellett az államháztartás összetétele növekedés-, foglalkoztatás- és környezetbarátabbá tehető azáltal, hogy az adóterheket a munkáról⁴⁰ az energia- és környezetvédelmi adózás felé tereljük. 2022 óta a Bizottság éves adóügyi szimpóziumot szervez a politikai döntéshozók, a tudományos szakemberek, a vállalkozások és a civil társadalom számára, hogy elgondolkodjanak arról, hogyan igazítható ki adószerkezetünk 2050-re. Végezetül az alacsony prioritású vagy eredménytelen kiadások csökkentése segíthet az állami források felhasználásának és hatékonyságának javításában.

Kulcsfontosságú uniós szintű eszközök:

- A **munkavállalók biztonságáról és egészségvédelméről**⁴¹ szóló uniós keretirányelv célja az emberek munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének biztosítása.
- A **foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv**⁴² védelmet nyújt az életkoron alapuló munkahelyi megkülönböztetéssel szemben.
- A **tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációjáról szóló tanácsi ajánlás**⁴³ szakpolitikai iránymutatást nyújt a nemzeti szintű aktivizálási intézkedésekhez.
- Az európai gondozási stratégia keretében a **megfizethető és magas színvonalú tartós ápolás-gondozáshoz való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlás**⁴⁴ iránymutatást nyújt a tagállamoknak a tartós ápolás-gondozás megfelelőségének, elérhetőségének és minőségének mindenki számára történő megerősítéséhez, valamint a gondozók munkakörülményeinek javításához.
- Az **aktív befogadást biztosító megfelelő minimumjövedelemről szóló tanácsi ajánlás**⁴⁵ a megfelelő jövedelemtámogatás, a lefedettség és az igénybevétel, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a munkaerőpiaci integráció előmozdítása révén segíti a tagállamokat szociális védőhálójuk megreformálásában.
- Az **európai akadálymentesítési irányelv**⁴⁶ hozzáférhetőbbé teszi a kulcsfontosságú termékeket és szolgáltatásokat az idősek és a fogyatékossgal élők számára, beleértve az e-szolgáltatásokat és a közlekedési szolgáltatások bizonyos elemeit.
- Az **„Egészségesebben, együtt” kezdeményezés** támogatja az uniós tagállamokat a súlyos betegségek jelentette teher csökkentésében, valamint a polgárok egészségének és jóllétének javításában, hozzájárulva az egészséges időskorhoz.
- A **mentális egészséggel kapcsolatos átfogó megközelítés** 20 kiemelt kezdeményezést javasol, és 1,23 milliárd EUR összegű uniós támogatást határoz meg a jó mentális

³⁹2021-ben a munkát terhelő adók a teljes adóbevétel 51,4 %-át tették ki az EU-ban.

⁴⁰Különösen az alacsonyabb és közepes jövedelműek adóékének csökkentésével, a fizetett munka ösztönzése érdekében.

⁴¹A Tanács 89/391/EGK irányelve (1989. június 12.) a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről.

⁴²A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról.

⁴³A Tanács ajánlása (2016. február 15.) a tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációjáról (2016/C 67/01).

⁴⁴A Tanács ajánlása (2022. december 8.) a megfizethető és magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférésről (2022/C 476/01).

⁴⁵A Tanács ajánlása (2023. január 30.) az aktív befogadást biztosító megfelelő minimumjövedelemről (2023/C 41/01).

⁴⁶(EU) 2019/882 irányelv (2019. április 17.) a termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményekről.

egészséget generációkon át előmozdító tevékenységekre, a veszélyeztetett csoportokra összpontosítva.

- **A rák elleni küzdelemre irányuló európai terv** – többek között **a rákszűrés új uniós megközelítéséről szóló tanácsi ajánlással**⁴⁷ – támogatja, koordinálja és kiegészíti a rák okozta teher csökkentésére irányuló tagállami intézkedéseket a betegség minden szakaszában.
- A **páneurópai egyéni nyugdíjtermék** egy olyan önkéntes magánnyugdíj-rendszer, amelyet a pénzügyi intézmények kínálnak a polgárok számára új nyugdíjmegtakarítási lehetőségként.
- Az **Európai Unióban élő felnőttekre vonatkozó EU–OECD/INFE pénzügyi kompetenciakeret** többek között a pénzügyi tájékozottsági programok és a bevált gyakorlatok cseréjének támogatásával előmozdítja a felnőttek pénzügyi készségeit.
- A **fogyasztóilábnym-kalkulátor**⁴⁸ lehetővé teszi a polgárok számára, hogy megbecsüljék környezeti lábnyomukat, és tippet ad magatartásuknak a fenntarthatóbb minták felé történő elmozdulásához.

A legfontosabb következő lépések:

- A Bizottság kéri a társjogalkotókat, hogy jussanak gyors megállapodásra az **egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó normákkal** kapcsolatos javaslatairól⁴⁹.
- A **megkülönböztetésmentességgel, az egyenlőséggel és a sokszínűséggel foglalkozó magas szintű munkacsoport** előmozdítja az életkori egyenlőséggel és az életkoron alapuló megkülönböztetés elleni küzdelemmel kapcsolatos gyakorlatok cseréjét, és 2024 tavaszán összegző dokumentumot fog közzétenni.
- A Bizottság azt ajánlja a tagállamoknak, hogy 2024 júniusáig tájékoztassák a Bizottságot **a megfizethető és magas színvonalú tartós ápolás-gondozáshoz való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlás** keretében végrehajtott vagy tervezett intézkedésekről, amelyek kiegészítik a nemzeti reformok folyamatos nyomon követését és támogatását.
- A **2024-es Access City díj** nyertesait a fogyatékossgal élő személyek világnapja alkalmából 2023 decemberében megrendezésre kerülő konferencián hirdetik ki.
- 2024-ben a Bizottság közzéteszi a **nyugdíjak megfelelőségéről szóló jelentést** (a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal közösen) és az **idősödésről szóló jelentést** (az idősödéssel foglalkozó csoporttal közösen).
- A Bizottság azt ajánlja a tagállamoknak, hogy 2025 decemberéig tegyenek jelentést a **rákszűrés új uniós megközelítéséről szóló tanácsi ajánlás** végrehajtásáról.

⁴⁷ A Tanács ajánlása (2022. december 9.) a megelőzésnek a korai felismerés révén történő, új uniós rákszűrési megközelítést jelentő megerősítéséről és a 2003/878/EK tanácsi ajánlás felváltásáról (2022/C 473/01).

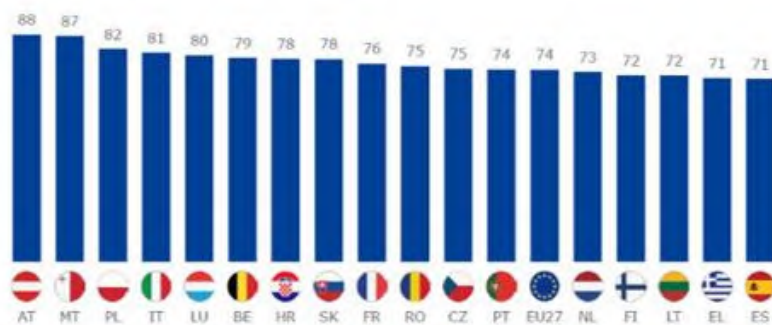
⁴⁸ <https://knowsdgs.jrc.ec.europa.eu/cfc>

⁴⁹ Javaslat – A Tanács irányelve a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód, a foglalkoztatás és a munkavégzés terén a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékossga, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód, a szociális biztonság, továbbá az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása terén a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód tekintetében az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó normákról, valamint a 2000/43/EK irányelv 13. cikkének és a 2004/113/EK irányelv 12. cikkének hatályon kívül helyezéséről, COM(2022) 689 final; és Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a foglalkoztatás és munkavégzés terén a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség tekintetében az egyenlőséggel foglalkozó szervekre vonatkozó normákról, valamint a 2006/54/EK irányelv 20. cikkének és a 2010/41/EU irányelv 11. cikkének hatályon kívül helyezéséről, COM(2022) 688.

3.4. Munkaerőhiány és irányított legális migráció

2022-ben a munkaerőhiány történelmi csúcsot ért el az EU-ban. Míg az Unióban a foglalkoztatási ráta új rekordszintet ért el, az összes vállalkozás mintegy 30 %-a számolt be munkaerőhiányról⁵⁰, és a kkv-k 74 %-a nyilatkozott úgy, hogy a szakképzett munkaerő hiányával küzd⁵¹. A különböző ágazatokban és szakmákban minden készségszinten munkaerőhiány van jelen, ami várhatóan fokozódni fog. Bár a munkaképes korú személyek – különösen a nők, a fiatalok és az idősek – aktiválása, a szakemberhiány csökkentése, a munkakörülmények javítása bizonyos ágazatokban, valamint az EU-n belüli mobilitás mind létfontosságú a munkaerőhiány mérsékléséhez, önmagában nem lesz elegendő ahhoz, hogy valamennyi hiányszakmában ki lehessen elégíteni a szükségleteket⁵². A nem uniós országokból érkező legális migráció segítheti a munkáltatókat abban is, hogy minden készségszinten betöltsék az üres álláshelyeket, például az olyan foglalkozások esetében, amelyek a zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari tervvel összefüggésben kritikus szerepet töltenek be az uniós gazdaság, valamint az uniós zöld és digitális átállás szempontjából. Tekintettel az uniós munkaerőpiac méretére, az EU-ba irányuló munkaerő-migráció nemzetközi összehasonlításban továbbra is alacsony⁵³.

SZAKEMBERHIÁNNYAL KÜZDŐ KKV-K (%)

Alap: összes-kkv (n=12909)

Az EU-ba irányuló legális migrációs lehetőségek javítása segíthet az üres álláshelyek betöltésében, ugyanakkor a származási országok számára is előnyös lehet. Az uniós ipar következetesen arra szólít fel, hogy tegyék Európát vonzóbb célponttá a harmadik országokból származó tehetségek számára. Ehhez proaktív lépésekre van szükség a munkáltatók és a munkavállalók egymásra találásának elősegítése érdekében. Ezt több tagállam is elismeri, amint azt a nem uniós állampolgárok számára foglalkoztatási célból kiadott munkavállalási engedélyek

Svédország a magasan képzett harmadik országbeli állampolgárok számára kiállított új tartózkodási engedély, valamint a migrációs útvonalakkal való visszaélések kezelésére irányuló megerősített ellenőrző intézkedések révén vonzza és megtartja a nemzetközi tehetségeket.

⁵⁰Üzleti és fogyasztói felmérés (BCS), Európai Bizottság.

⁵¹Az Eurobarométer 529. sz. gyorsfelmérése (2023).

⁵²Európai Bizottság (2023), 2022. évi éves jelentés az EU-n belüli munkavállalói mobilitásról, Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

⁵³Például Ausztráliához, Kanadához és az Egyesült Államokhoz viszonyítva. OECD (2019), Building an EU Talent Pool: A New Approach to Migration Management (Az uniós tehetségbázis kiépítése: Az európai migrációkezelés új megközelítése), OECD Publishing, Párizs.

növekvő száma is mutatja.⁵⁴ Az EU arra törekszik, hogy tehetséggondozási partnerségek révén támogassa a származási országokat gazdasági bázisuk és humán tőkéjük megerősítésében. Ahhoz, hogy az EU a világ minden tájáról tehetségeket tudjon vonzani, a munkaerő-migrációs kezdeményezéseknek céltartóan kell kezelniük azokat a hiányokat, amelyeket a hazai munkaerő nem képes kielégíteni, ugyanakkor figyelembe kell venniük maguknak a harmadik országbeli állampolgároknak a törekvéseit és a származási országok prioritásait is. Az EU és a harmadik országok közötti tehetséggondozási partnerségek a munkavállalási vagy képzési mobilitási programok közvetlen támogatását kapacitásépítéssel és humántőkébe való befektetéssel ötvözik⁵⁵ annak érdekében, hogy a tagállamok, a partnerországok, mindkét oldal üzleti világa és a kedvezményezett személyek számára egyaránt előnyöket biztosítsanak. Az OECD szerint csak négy uniós tagállam⁵⁶ szerepel az első 10 olyan ország között, amelyek a leginkább képesek magasan képzett tehetséget és vállalkozókat vonzani külföldről, beleértve Svédországot is, amely a vállalkozók számára kedvező vízumfeltételeket, valamint befogadó, családbarát környezetet biztosít⁵⁷. A szakpolitikáknak elő kell segíteniük a harmadik országok állampolgárainak az európai társadalmakba való sikeres beilleszkedését is, szem előtt tartva, hogy az integráció és az EU alapvető értékeinek és elveinek tiszteletben tartása egyszerre jog és kötelesség.

A munkaerő-kereslet és -kínálat összehangolása és a legális migrációs lehetőségekben való eligazodás gyakran nehézkes és költséges mind a migránsok, mind a munkáltatók számára. Meg kell könnyíteni a munkaerőpiachoz való hozzáférést a legális migránsok tisztességes munkakörülményeinek biztosításával, a külföldi képesítések gyors elismerésével, valamint az adminisztratív és nyelvi akadályok leküzdéséhez nyújtott támogatással. **Csehország** például külön informatikai eszközt hozott létre a migráció révén kielégíthető munkaerő-szükségletek felmérésére, **Görögország** pedig felhasználóbarát online platformmal rendelkezik a készségigény és -kínálat jobb összehangolására. Elő kell mozdítani az EU-ban munkavállalókat kereső munkáltatók és az állás keresők igényeinek összehangoltabb megközelítését. A migránsok gyakran olyan munkakörökben dolgoznak, amelyek nem felelnek meg a készségeiknek, és közel 40 %-uk túlképzett az adott álláshoz (szemben az uniós polgárok 20 %-ával). A nem uniós polgárok és a migráns háttérű személyek gyakran hátrányos megkülönböztetésben szenvednek, rossz munkakörülmények között dolgoznak, és nem feltétlenül rendelkeznek megfelelő nyelvi készségekkel. Ennek következtében a nem uniós polgárok foglalkoztatási rátája alacsonyabb, mint a tagállamok állampolgárai vagy az ott élő más uniós polgárok, többek között a fiatalok esetében⁵⁸. Ez még inkább indokolja, hogy miért van szükség az EU-ba irányuló munkaerő-migrációs lehetőségek jól szervezett kialakítására.

⁵⁴2022-ben a becslések szerint 1,6 millió tartózkodási engedélyt adtak ki foglalkoztatási okokból.

⁵⁵Beleértve a készségfejlesztést, a szakképzést és a munkaalapú csereprogramok működőképessé tételét.

⁵⁶Hollandia, Svédország, Luxemburg, Dánia.

⁵⁷A tehetséges munkavállalók vonzását mérő OECD-mutatók.

⁵⁸Európai Migrációs Hálózat (2019), Report on labour market integration of third country nationals in EU Member States (Jelentés a harmadik országbeli állampolgárok munkaerőpiaci integrációjáról az uniós tagállamokban).

Kulcsfontosságú uniós szintű eszközök:

- A 2023. november 19-től alkalmazandó felülvizsgált **kékkártya-irányelv**⁵⁹ elő fogja segíteni a magasan képzett munkavállalók felvételét az EU-ban.
- Az **összevont engedélyről szóló irányelv**⁶⁰ egyrészt egyetlen összevont engedélyt hoz létre a munkavállaláshoz való jog tekintetében, másrészt jogokat biztosít a harmadik országbeli munkavállalók számára, míg a **huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv**⁶¹ meghatározza a „huzamos uniós tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállás megszerzésének szabályait. A harmadik országbeli állampolgárok integrációjának egyszerűsítése és megkönnyítése, valamint jogaik megerősítése érdekében mindkét irányelv felülvizsgálata folyamatban van.
- A kiválasztott harmadik országokkal (jelenleg Marokkó, Tunézia, Egyiptom, Banglades, Pakisztán⁶²) kötött **tehetséggondozási partnerségek** javítják a nemzetközi munkavállalói mobilitás legális lehetőségeit, és kölcsönösen előnyös módon fejlesztik a tehetségeket, tiszteletben tartva a partnerországok esetleges aggályait.
- Az **integrációról és a befogadással** **szóló, a 2021–2027-es időszakra szóló cselekvési terv**⁶³ javaslatot tesz a tagállamok támogatására, többek között a foglalkoztatási lehetőségek javítására és a migránsok képzéseinek elismerésére, illetve az inkluzív oktatás és képzés fejlesztésére irányuló intézkedések révén.
- A harmadik országokkal kötött **szabadkereskedelmi megállapodások** – köztük az Ausztráliával, Indonéziával, Indiával és Thaifölddel tárgyalás alatt álló megállapodások – rendelkezéseket fognak tartalmazni a képzett szakemberek mozgásának támogatására.

A legfontosabb következő lépések:

- A Bizottság 2023 novemberében a **tehetségek mobilitásáról szóló intézkedéscsomagot** terjeszt elő, amely magában foglalja az uniós tehetségbázisra mint az uniós munkaerő-kereslet és a harmadik országbeli munkaerő-kínálat összehangolását megkönnyítő informatikai platformra irányuló javaslatot, a harmadik országbeli állampolgárok képzéseinek elismeréséről szóló bizottsági ajánlást, valamint a tanulási célú mobilitás keretéről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot.
- A **munkaerő-migrációs platformon** keresztül a tagállamok és a Bizottság tovább erősítik a migráció megkönnyítésére irányuló együttműködést annak érdekében, hogy valamennyi tagállamban meg lehessen szüntetni a regionális munkaerőhiányt.

⁵⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1883 irányelve (2021. október 20.) a harmadik országbeli állampolgárok magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás céljából való beutazásának és tartózkodásának feltételeiről és a 2009/50/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

⁶⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/98/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok valamely tagállam területén való tartózkodására és munkavállalására vonatkozó összevont engedélyre irányuló összevont kérelmezési eljárásról, valamint a harmadik országból származó, valamely tagállam területén jogszerűen tartózkodó munkavállalók közös jogairól.

⁶¹ A Tanács 2003/109/EK irányelve (2003. november 25.) a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásáról.

⁶² Nigériával és Szenegállal is tárgyalások vannak folyamatban tehetséggondozási partnerségekről.

⁶³ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Cselekvési terv az integrációról és a befogadással a 2021–2027-es időszakra, COM(2020) 758 final.

4. A DEMOGRÁFIAI ESZKÖZTÁR VÉGREHAJTÁSA

A demográfiai eszköztár segíthet az uniós és a nemzeti szintű szakpolitikák mozgósításában. A Bizottság felkéri a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki és hajtsanak végre átfogó intézkedéseket a demográfiai változások kezelése érdekében, és hogy az ezzel kapcsolatos kérdéseket mindegyik szakpolitikai területen jelenítsék meg. A Bizottság arra ösztönzi a tagállamokat, hogy a nemzeti szakpolitikákkal együtt használják fel az uniós szinten rendelkezésre álló eszközöket. Az európai szemeszter folyamata során a tagállamok országspecifikus ajánlásokat kaptak olyan releváns területeken, mint a nyugdíjak, az egészségügy és a tartós ápolás-gondozás (beleértve azok megfelelőségét és fenntarthatóságát), a gyermekgondozás, az adózás, a szociális lakhatás, a készségek, a felnőttkori tanulás és a foglalkoztatáspolitikai. A demográfiai változásokat és azok hatásait kezelő intézkedések a fenntartható fejlődési célokkal összhangban hozzájárulnak a szélesebb körű társadalmi fejlődéshez is.

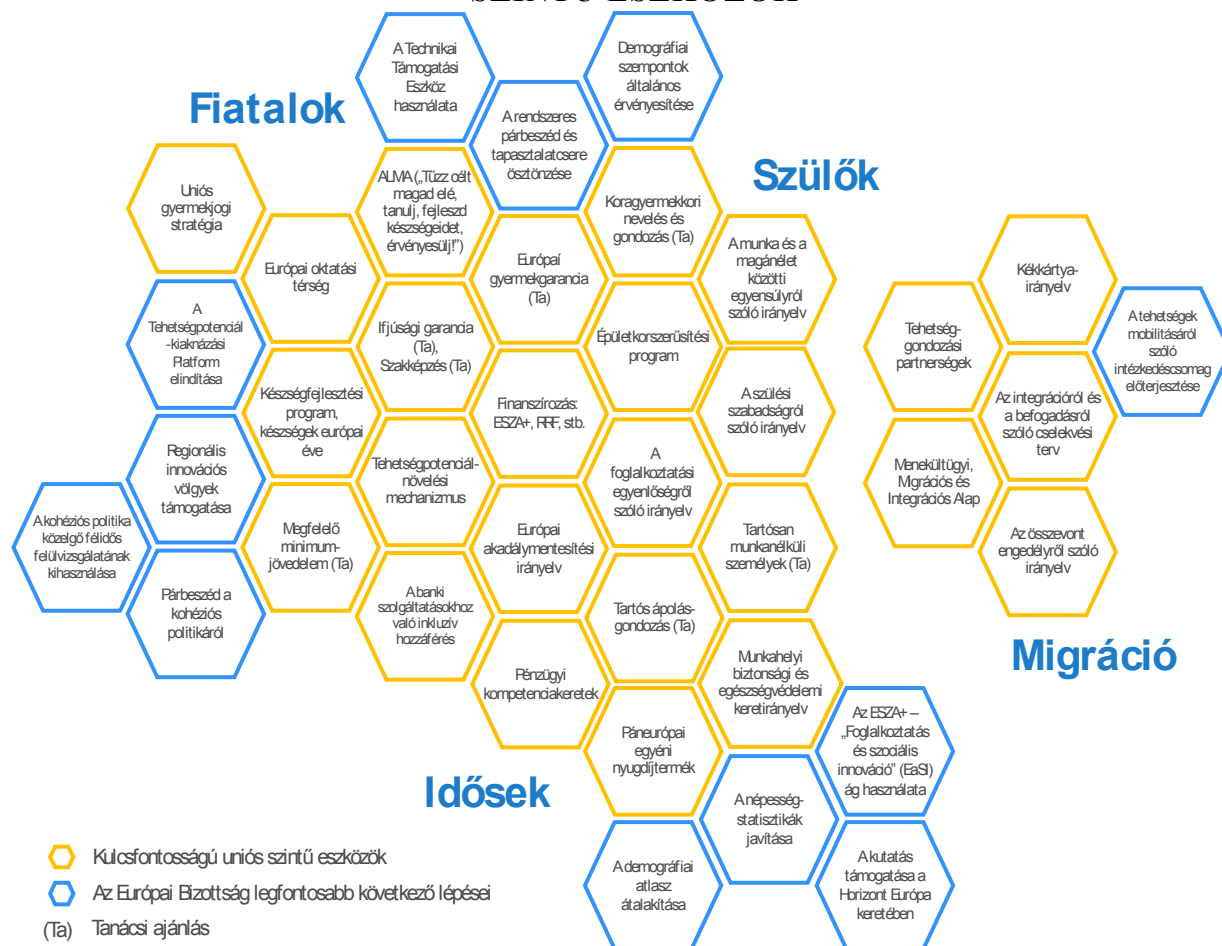
A szakpolitikai döntések középpontjában a nemek közötti egyenlőségnek, a megkülönböztetésmentességnek és a nemzedékek közötti méltányosságnak kell állnia. Elengedhetetlen, hogy a választott politikák kombinációja mindenkor megőrizze a nemek közötti egyenlőséget és az esélyegyenlőséget és hozzájáruljon azokhoz, különösen azáltal, hogy javítja a nők tényleges hozzáférését a munkaerőpiachoz, és lehetővé teszi az európai emberek számára, hogy megvalósítsák személyes törekvéseiket és döntéseiket. E tekintetben a megfizethető, magas színvonalú gyermekgondozás és tartós ápolás-gondozás széles körű, formális biztosítása kulcsfontosságú szakpolitikai megoldás. Ugyanakkor támogatni kell a több vagy minden generáció számára előnyös szakpolitikai megoldások végrehajtását az olyan szakpolitikai területeken, mint az oktatás és képzés (pl. a tudás és a készségek közös fejlesztését elősegítő intergenerációs tanulás), a lakhatás és gondozás (pl. intergenerációs életvitel és közösségi gondozás, beleértve a nappali felnőttgondozást is) és a munkahelyek (pl. olyan többgenerációs munkaerő, amely kielégíti a különböző igényeket, és beruház a kétirányú tudás- és készségtranszferbe a generációk között).

2006 óta **Németország** több mint **540 többgenerációs házat** hozott létre „központi találkozóhelyként” a nemzedékek közötti társadalmi kohézió előmozdítása érdekében. Ezek a központok támogatják a környező közösségeket a demográfiai változások helyi szintű kihívásainak kezelésében.

A demográfiai változások kezelésére irányuló tagállami politikáknak a helyi realitásokon kell alapulniuk. Mivel a kihívások tagállamonként és régióként eltérőek, a szakpolitikai válaszokat a regionális és helyi önkormányzatok aktív bevonásával, összehangolt erőfeszítéssel kell megtervezni és végrehajtani. Az állami foglalkoztatási szolgálatok, a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek szintén szerepet játszanak. A Bizottság készen áll arra, hogy támogassa a tagállamokat ebben a folyamatban, többek között azáltal, hogy minden szinten megkönnyíti az egymástól való tanulást és a bevált gyakorlatok cseréjét, például a tehetségpotenciál-növelési mechanizmus keretében, amely támogatja az uniós régiókat a demográfiai átmenet hatásainak kezelésében. A Bizottság a „Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára” elnevezésű program végrehajtásáról szóló, a tervek szerint 2024 elején

közzéteendő jelentésében különös figyelmet fog fordítani a vidéki területek demográfiájával kapcsolatos sajátos kihívásokra is.

DEMOGRÁFIAI ESZKÖZTÁR: A TAGÁLLAMOK RENDELKEZÉSÉRE ÁLLÓ KULCSFONTOSÁGÚ UNIÓS SZINTŰ ESZKÖZÖK

A digitális technológiák növelhetik Európa versenyelőnyét, és segíthetnek ellensúlyozni a demográfiai változások hatásait. A mesterséges intelligencia és az automatizálás hatására az európai gazdaság és munkaerőpiacok már most átalakulóban vannak. Megfelelő tervezés és végrehajtás esetén az innovációt és a technológiák fokozott alkalmazását előmozdító szakpolitikai intézkedések hozzájárulhatnak a demográfiai változások termelékenységére és költségvetési fenntarthatóságra gyakorolt hatásainak ellensúlyozásához. A technológia emellett költséghatékonyabbá teheti az egészségügyet és a tartós ápolás-gondozást, és javíthatja a hozzáférést és a minőséget ezen a területen, többek között a vidéki és távoli régiókban, az idősek, valamint a fogyatékossgal élő vagy csökkent mozgásképességű személyek számára. Emellett a digitális eszközök hozzájárulhatnak az idősödő népesség jóllétéhez, előmozdítva az egészségesebb és aktívabb életet. Megkönnyíthetik a társadalmi szerepvállalást is, enyhítve az idősebb személyek társadalmi elszigeteltségét, különösen akkor, ha a digitális eszközöket a valódi személyközi interakciók elősegítésére használják.

A fent felsorolt szabályozási eszközök és szakpolitikai keretek mellett uniós szinten számos finanszírozási eszköz áll rendelkezésre a tagállamok támogatására. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz reformokat és beruházásokat ösztönöz az eszköztár négy pillérében: mintegy 8 milliárd EUR-t fordítottak a koragyermekkori nevelésre és gondozásra⁶⁴, mintegy 43,2 milliárd EUR-t az oktatásra⁶⁵, mintegy 41,7 milliárd EUR-t a továbbképzésre és átképzésre⁶⁶, mintegy 48,2 milliárd EUR-t az egészségügyi ellátás és a tartós ápolás-gondozás támogatására⁶⁷, valamint mintegy 15,1 milliárd EUR-t a szociális lakhatásra és a szociális infrastruktúrára⁶⁸. A 2021–2027-es időszakra szóló partnerségi megállapodásokban 26 tagállam jelölte meg a demográfiát a területeik előtt álló fő kihívásként, amelyet a kohéziós politikai alapok támogatásával kell kezelni. Az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) – az emberekbe való befektetés fő uniós eszköze – a tagállamokkal együtt közel 7 milliárd EUR-t irányzott elő a munka nemi szempontból kiegyensúlyozott világának, az egyenlő munkakörülményeknek, valamint a munka és a magánélet közötti jobb egyensúlynak az előmozdítására, 427 millió EUR-t pedig a munkavállalók aktív és egészséges idős korának támogatására. A kohéziós politikai programok 2025 közepéig véglegesítendő közelgő félidős felülvizsgálata⁶⁹, amely a 2024-ben elfogadott országspecifikus ajánlásokon fog alapulni, lehetőséget nyújt majd e régiók helyzetének értékelésére és adott esetben a kohéziós politikai alapok programozásának összehangolására. Emellett a Horizont Európa 43 millió EUR összegű finanszírozást biztosít a szakemberhiány és a strukturális munkaerőhiány csökkentését célzó kutatásokra, 27 millió EUR-t pedig a demográfiai változások társadalmi-gazdasági hatásainak kezelésére.

A demográfiai változások hatékony kezeléséhez átfogó, magas színvonalú és részletes adatokra és kapacitásra van szükség uniós és nemzeti szinten egyaránt – az így összegyűjtött és értékelt adatok és szaktudás segítségével elemezhetjük a megfelelő megoldásokat és kialakíthatjuk az iránymutatást. Az erőfeszítések összehangolása szintén kulcsfontosságú. Nemzeti szinten a tagállamok elvégezték vagy elkezdik a demográfiai változások és azok hatásainak értékelését, például **Hollandiában** az új, „2050-ig tartó demográfiai fejleményekkel foglalkozó állami bizottság” révén. E tevékenységek kiegészítéseként a népességre és a migrációra vonatkozó európai statisztikák és az uniós szintű „demográfiai atlasz” – más eszközök, például a vidéki területek megfigyelőközpontja mellett – már most is példátlan mennyiségű adatot, interaktív térképet és grafikont biztosítanak ezen a területen. Mindazonáltal nagyobb figyelmet kell fordítani a demográfiai tendenciák és következményeik értékeléséhez és további előrejelzéséhez szükséges ismeretek és az adatgyűjtési kapacitások kiépítésére, beleértve azt is, hogy a szakpolitikákat hogyan lehet úgy kialakítani, hogy jobban figyelembe lehessen venni társadalmainkban az idősök változó

⁶⁴A 2023. szeptember 28-án rendelkezésre álló adatok szerint. Az adatok a helyreállítási és rezilienciaépítési eredménytábla pillércímkézési módszertanán alapulnak, és megfelelnek a „koragyermekkori nevelés és gondozás” szakpolitikai területhez mint elsődleges vagy másodlagos szakpolitikai területhez rendelt intézkedéseknek. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel kapcsolatos legfrissebb információk és adatok a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz végrehajtásáról szóló, az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak címzett bizottsági jelentésben találhatók: További lépések, COM (2023) 545 final/2.

⁶⁵Ugyanott, az adatok az „Általános, szakképzés és felsőoktatás” szakpolitikai területhez mint elsődleges vagy másodlagos szakpolitikai területhez rendelt intézkedéseknek felelnek meg.

⁶⁶Ugyanott, az adatok a „Felnőttoktatás”, a „Zöld készségek és munkahelyek” és/vagy az „Emberi tőke a digitalizációban” szakpolitikai területhez mint elsődleges vagy másodlagos szakpolitikai területhez rendelt intézkedéseknek felelnek meg.

⁶⁷Ugyanott, az adatok az „Egészségügy” és/vagy a „Hosszú távú gondozás” szakpolitikai területhez mint elsődleges vagy másodlagos szakpolitikai területhez rendelt intézkedéseknek felelnek meg.

⁶⁸A 2023. október 5-én rendelkezésre álló adat szerint. Az adatok a „Szociális lakhatás és egyéb szociális infrastruktúra” szakpolitikai területhez mint elsődleges vagy másodlagos szakpolitikai területhez rendelt intézkedéseknek felelnek meg.

⁶⁹Európai Regionális Fejlesztési Alap, Európai Szociális Alap Plusz, Kohéziós Alap és Igazságos Átmenet Alap.

csoportjait. Ebbe az irányba jelentős lépés az európai népesség- és lakásstatistikákról szóló rendeletre irányuló javaslat⁷⁰, amelynek célja a demográfiai, a nemzetközi migrációs, valamint a nép- és lakásshámlálási statisztikák korszerűsítése és integrálása.

⁷⁰Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács rendelete az európai népesség- és lakásstatistikákról, a 862/2007/EK rendelet módosításáról, valamint a 763/2008/EK és az 1260/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről, COM(2023) 31 final.

A Bizottság a rendelkezésre álló eszközök javítása érdekében:

bővíteni és tökéletesíteni fogja a rendelkezésre álló adatokat és ismereteket

- Átalakítja a **demográfiai atlaszt** a demográfiai ismeretek uniós szintű létrehozásának és terjesztésének dinamikus platformjává, megkönnyítve a tagállamok közötti információcserét.
- Az európai statisztikai rendszer keretében támogatja a tagállamokat a **népesség- és lakhatási statisztikák javításában** és innovatív intézkedések végrehajtásában, az európai népesség- és lakhatási statisztikák jövőbeli szabályozási kerete alapján.
- Támogatja az **ESZA+ „foglalkoztatás és a szociális innováció” ága (EaSI)** keretében 2024-ben végzett elemzési tevékenységeket, amelyek a demográfiai fejlemények fő szempontjaival foglalkoznak, különös tekintettel az élettartamra, az idősödésre és a tartós ápolásra-gondozásra.
- Támogatja a **Horizont Európa keretében** a demográfiai kihívásokra adott szakpolitikai válaszokra irányuló **kutatást**, beleértve a tartós ápolás-gondozás iránti növekvő igény („care wave”) következményeiről szóló, 2025-ig közzéteendő tanulmányt.

támogatni fogja a népességügyi szakpolitikák felülvizsgálatát és korszerűsítését minden szinten

- Az elnökséggel együttműködve ösztönzi a **rendszeres párbeszédet és eszmecserét** a tagállamokkal a demográfia valamennyi dimenziójáról, célzott struktúrák és erőforrások révén.
- Felhasználja a **technikai támogatási eszközt** arra, hogy kérésre segítséget nyújtson a nemzeti hatóságoknak a demográfiai változások kezelését célzó nemzeti stratégiák kidolgozásához vagy aktualizálásához, különösen az „első az ifjúság”, a „készségek”, „a regionális fejlesztés előtt álló akadályok leküzdése” és a „migránsok integrációja és a tehetséges munkavállalók vonzása” kiemelt kezdeményezés keretében.
- 2024 elején közzéteszi a **9. kohéziós jelentést**, amely lehetőséget kínál annak átgondolására, hogy a kohéziós politika hogyan segíti a tagállamokat a demográfiai kihívások kezelésében.
- **Beépíti a demográfiai megfontolásokat** a vonatkozó **uniós szintű** szakpolitikai javaslatokba és adott esetben az azokat kísérő hatásvizsgálatokba.
- **2024 első felében tematikus konferenciát szervez** a nyugdíjak megfelelőségéről és az idősödésről szóló jelentések legfontosabb megállapításaira építve annak átgondolására, hogy a rendszerek és szakpolitikák hogyan tudják fenntartani a hosszú élettartamot Európában.

biztosítani fogja, hogy az EU egyetlen régiója se maradjon le

- 2023. november 23–24-én hivatalosan elindítja a **tehetségpotenciál-kiaknázási platformot**, és további felhívásokat tesz közzé a tehetségpotenciál-növelési mechanizmus keretében.
- A „Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára” elnevezésű program végrehajtásáról szóló, jelentésében különös figyelmet fog fordítani a vidéki területek

demográfiájával kapcsolatos sajátos kihívásokra is.

- Támogatja **100 regionális innovációs völgy** létrehozását az alacsonyabb innovációs teljesítményű uniós régiók bevonásával, 100 millió EUR finanszírozással a Horizont Európa programból és 70 millió EUR-val az ERFA keretében az interregionális innovációs beruházások (I3) eszközéből.
- Rendszeres párbeszédet folytat a kohéziós politikai alapokkal⁷¹ foglalkozó megfelelő **bizottsági szakértői csoportban** a demográfiai kihívásokról és a megfelelő alapokból nyújtott támogatásról annak biztosítása érdekében, hogy a demográfiai kihívásokat a programozás és a végrehajtás során megfelelően kezeljék.
- Felkéri a tagállamokat, hogy használják ki a **kohéziós politika közelgő felülvizsgálatát** annak érdekében, hogy szükség esetén a programokat a demográfiai kihívások által generált igényekhez igazítsák.

5. KÖVETKEZTETÉS

A demográfiai változások jelentős hatást gyakorolnak életünkre és gazdaságunk versenyképességére. Míg a „hosszú élet jellemezte társadalom” segíthet az alkalmazkodásban és az új lehetőségek kiaknázásában, a népesség elöregedése és a munkaképes korú népesség csökkenése súlyosbíthatja a munkaerőhiánnyal, a termelékenységgel és az állami költségvetésekkel kapcsolatos meglévő kihívásokat, ami hátrányosan érintheti a gazdaságot és a társadalom egészét. A demográfiai tendenciák hozzájárulhatnak a régiók és országok közötti egyenlőtlenségek növekedéséhez is, ami alááshatja a társadalmi kohéziót és az abba vetett bizalmat, hogy demokratikus intézményeink képesek a széles alapokon nyugvó jólét és jóllét biztosítására.

Európának olyan átfogó megközelítést kell követnie, amely minden nemzedék számára lehetővé teszi tehetségük és törekvéseik kibontakoztatását. Az uniós vezetők Granadában kifejezték elkötelezettségüket a jövő készségeibe való beruházás és a demográfiai kihívások kezelése iránt. Egy reziliens és fenntartható gazdaság kiépítése érdekében, amely az emberek és egy olyan társadalom javát szolgálja, ahol az egyének kibontakoztathatják a bennük rejlő potenciált, elengedhetetlen a különböző szakpolitikai célkitűzések gondos egyensúlyba hozása. Az uniós és nemzeti politikáknak lehetővé kell tenniük az emberek számára, hogy Európa-szerte összeegyeztethessék a családi élettel kapcsolatos törekvéseiket és a fizetett munkát. Erőfeszítéseinket mindenkor a nemek közötti egyenlőségnek, a megkülönböztetésmentességnek, az alapvető jogok tiszteletben tartásának és a nemzedékek közötti méltányosságnak kell vezérelnie. Mivel Unió-szerte súlyos munkaerőhiány nehezíti a vállalkozások életét, a legális migráció és a harmadik országbeli állampolgárok hatékony integrációja is létfontosságú, kiegészítve az Unión belüli tehetségek kiaknázását. A szociális partnerek 2024 első felében Val Duchesse-ben tartandó csúcstalálkozója lehetőséget kínál majd a munkaerő- és szakemberhiány sürgető problémájának további kezelésére. A versenyképesség általános kérdésének kezelése

⁷¹A közös rendelkezésekről szóló rendelettel foglalkozó szakértői csoport, lásd: C(2021) 7888 final.

érdekében a Bizottság elnöke megbízta Mario Draghit, az EKB korábbi elnökét, olasz kormányfőt, hogy 2024 nyaráig készítsen jelentést az EU versenyképességének jövőjéről.

Közös munkával egy erős, dinamikus, versenyképes és összetartó Európa irányába tudunk haladni. Ez a közlemény rámutat az európai demográfiai változások kezeléséhez és irányításához szükséges kulcsfontosságú reformokra és beruházásokra. A fentieknek megfelelően a tagállamok politikai döntéshozóinak ezeket nemzeti és regionális kontextusukban, az összkormányzati megközelítés keretében kell alkalmazniuk. A Bizottság elkötelezett amellett, hogy támogassa a tagállamokat a rendelkezésre álló eszközök hatékony alkalmazásában, és e célból folytassa azok továbbfejlesztését. A politikai döntéshozóknak erőfeszítéseik során elő kell mozdítaniuk a polgárok aktív részvételét is, és be kell vonniuk minden szereplőt – a szociális partnereket, a civil társadalmi szervezeteket és egyéb szereplőket –, politikáikat pedig a helyi valósághoz kell igazítaniuk. Ily módon segíthetjük az egyének és a közösségek boldogulását, előmozdítva a jelen és a jövő nemzedékeinek jólétét és jóllétét.